

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
The Development of People Potential in Sustainable
Tourism Management In The South of North
Eastern region

โดย ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ

เมษายน 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
The Development of People Potential in Sustainable Tourism Management In The South of North Eastern region

คณะผู้วิจัย

ศักดิ์ศิริ นันทะสุข
สมนึก ขวัญเมือง
อาวุธ ปะเมโท

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ในการดำเนินการวิจัยตามโครงการการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยการส่งเสริมของสำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน ขอขอบคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ซึ่งที่ได้ให้ความกรุณาดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดกระบวนการวิจัยที่ต้องการเน้นการควบคุมคุณภาพของงานวิจัย ซึ่งเป็นการพัฒนานักวิจัยใหม่ในสาขาการท่องเที่ยวให้มีจำนวนนักวิจัยเพิ่มมากขึ้นด้วย ขอขอบคุณ ดร.โคมยง ไต้ะทอง และคณะผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ละแมนชัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ รองศาสตราจารย์ ดร.ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองวิจัยและบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ได้ช่วยเหลือให้การดำเนินงานเกิดความสะดวกมากขึ้น และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ช่วยให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณความดีที่ได้จากงานวิจัยนี้ แต่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข

สมนึก ขวัญเมือง

อาวุธ ปะเมโท

พฤษภาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน แต่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผู้มีบทบาทหน้าที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ขาดความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทักษะการจัดการที่ดีพอ ความร่วมมือ จิตสำนึก ความสามารถด้านบริการ ขณะที่ปัญหาการท่องเที่ยวมีสะสมมากขึ้นดังกล่าว ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารลักษณะของนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากการแสวงหาความบันเทิงอย่างเดียวมาเป็นการแสวงหาความรู้และสาระบันเทิง สภาพการพัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน สังคมไทยมักกระทำที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดปัญหาซ้ำซาก การท่องเที่ยวรูปแบบยั่งยืนคือต้องรักษาสมดุลระหว่าง “คุณภาพชีวิต” กับ “รายได้” “การอนุรักษ์” กับ “ความทันสมัย” ทรัพยากรต้องอยู่ได้ จึงถือว่า “คน” เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่รวมถึงการเสริมศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนา การสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนท้องถิ่นให้ชัดเจน อันจะยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานโลกและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพ ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และเพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม นำมาแปลผลเชิงปริมาณและเชิงเนื้อหา ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมินที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ และประชาชนในอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 27 คน จาก 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 7 คน เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 6 คน และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 8 คน และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น 807 คน จาก 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ 57.50) เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.32) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.60) และส่วนใหญ่เรียนจบประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 36.80) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 45.48) และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 42.30) ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 29.60) และส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 และรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท (ช่วงละร้อยละ 31.57) ประสพการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น จากจำนวน 464 คน มีการประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) และประสพการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว คือขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 20.04) ไม่ได้เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.00) ไม่ได้เป็นกรรมการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 74.14) เคยรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 68.32) ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 35.56) ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 55.38) เรื่องที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 41.83) จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่น พบว่าทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยสรุปได้ ดังนี้

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร ตอบคำถามได้ ดังนี้

1) **ศักยภาพด้านบุคลิกภาพ** คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ในแต่ละรายการพบว่า ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดีระดับปานกลาง ส่วนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และความสามัคคีรักท้องถิ่น มีศักยภาพระดับมาก จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลว่า การท่องเที่ยวไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่เกิดประโยชน์อันใด มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น บางส่วนยังมองถึงสภาพสังคมไม่ปลอดภัย มีใจผู้ร้ายที่ควบคุมไม่ได้ ในส่วนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลคือการได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้รู้ประวัติศาสตร์ของไทย ได้เผยแพร่วัฒนธรรมความรู้ความสวยงามและสืบทอดจนถึงลูกหลาน เกิดความรักท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม

2) **ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ** คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติระดับปานกลาง ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นระดับมาก จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนท้องถิ่นส่วนหนึ่งเห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการทำลายธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเสื่อมสลาย สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสภาพและไม่น่าอยู่ สภาพแวดล้อมเสื่อมแหล่งน้ำกำลังจะหมด ทิ้งขยะมาก เปิดร้านอาหารจำนวนมาก มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา ในอีกส่วนหนึ่งก็เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ได้ขายของได้ ได้ประกอบอาชีพ มีงานทำในท้องถิ่นตนไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้รายได้มากขึ้น การท่องเที่ยวจะนำเงินและความเจริญสู่ท้องถิ่นการได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น จะได้เป็นการพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็พบว่าท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ธรรมชาติ ระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น รวมถึงประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3) **ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ** คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีเพียงการรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เท่านั้นที่มีศักยภาพระดับมาก ส่วนรายการที่เหลือ 14 รายการนั้นมีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่

นักท่องเที่ยว การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว การติดตามและการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการคนในท้องถิ่นเห็นโอกาสในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของมันอยู่แล้วเพียงแต่เราเข้ามาจัดการให้เกิดระบบระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่น่าสนใจมีมากมายและมีคุณค่ามหาศาล และทุนเดิมคือความเป็นกันเองของชาวบ้าน เช่น หลายแห่งมีปลามากมายอยากให้ดูวิธีการจับปลา “ที่พักหรือรีสอร์ทไม่พอให้พักกับชาวบ้านก็ได้ตื่นเช้ามาก็ไปจับปลากับชาวบ้าน” “ทำไมไม่ทำบ้านแต่ละหลังเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปเลยที่พักก็ราคาถูกลง” เป็นต้น ศักยภาพในการบริหารของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เป็นหน่วยงานทางราชการ ยังไม่ได้สนับสนุนด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแก่เจ้าหน้าที่เท่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอที่จะให้บริการหรือการจัดการที่ดีงบประมาณส่วนใหญ่มุ่งเน้นสร้างแต่สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งก่อสร้างมากเกินไป ในปัจจุบันสิ่งที่องค์กรท้องถิ่นได้ดำเนินการในกิจกรรมการท่องเที่ยวคือ จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เป็นวิทยุสปอร์ตโฆษณา กิจกรรมที่จัด ได้แก่ การแข่งเรือ งานประเพณีต่าง ๆ มีการประกวดสาวงาม เป็นต้น และยังพบว่า การวางแผนยังไม่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนที่เป็นรูปธรรม การจัดการยังไม่เป็นระบบ คนในท้องถิ่นยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การติดต่อประสานงานระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น การมีส่วนร่วมประเมินผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การแสวงหางบประมาณมาสนับสนุนหรือขาดแหล่งเงินทุน ทักษะการบริหารจัดการในการบริหารจัดการท่องเที่ยวขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถที่จะแนะนำกิจกรรม

4) ศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลางและแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าคนในท้องถิ่นมีศักยภาพระดับปานกลางทั้ง 3 รายการ ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่

ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น จาก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมองไม่เห็นคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยว ยังมองไม่เห็นโอกาสที่จะมีรายได้จากการท่องเที่ยว พอถึงเทศกาลชุมชนก็จะเข้ามา หารายได้กับแหล่งท่องเที่ยว พอหมดเทศกาลชุมชนก็มองไม่เห็นคุณค่า ประเภทกิจกรรมที่มีความ เป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่ เอื้ออำนวย มากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โฮมสเตย์ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ยังไม่มีการบริหาร/ แนะนำในการจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกหรือบริการกิจกรรมการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมอง ว่า ท้องถิ่นควรสนับสนุนได้เลยไม่ต้องรอหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ เนื่องจากมีงบประมาณอยู่แล้ว เช่น อุดหนุนเลี้ยงปลาในกระชัง ปลาร้า ปลาจ่อม หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในท้องถิ่น กิจกรรมการบริการไม่ ต้องทำใหม่แต่ปรับปรุงเรื่องความสะดวก การให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วม จัดทำบ้านเรือนแต่ละหลังให้ เป็นที่พัก เป็นการจัดการที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ยังมีโอกาสในการมีรายได้ จากประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้านหรือในวิถีชีวิตชนบท “บางครั้งนักท่องเที่ยวไปหา ปลากับเราเขาให้ชั่วโมงละ 20 บาท” “การหาปลาเป็นศาสตร์ มีวิธีการของมัน ถ้าน้ำขึ้นเราต้องดูว่า ตรงไหนน้ำลึก ตรงไหนน้ำตื้น ต้องวางมอ (อวน) อย่างไร สิ่งนี้นักท่องเที่ยวต้องการไปนั่งเรือดู ให้ดู วิธีการจับปลา” จึงน่าจะมีการท่องเที่ยวเชิงอาชีพ เชิงความเป็นอยู่ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ “คือมันมี หลายอย่างที่จะเสนอให้นักท่องเที่ยว” ผู้นำมองที่เห็นโอกาสชุมชนความคิดรวบยอดนี้สำคัญมาก โดย มีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชนและภาครัฐ

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นใน การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร ตอบคำถามดังกล่าวได้ ดังนี้

1) **การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ** คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้าน บุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนา ศักยภาพทั้ง 5 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี การมี มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน การให้ความสนใจและ เป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และความสามัคคีรักท้องถิ่น จาก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นยังหวังพึ่งระบบราชการ โดยต้องการให้หน่วยงาน ราชการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ การจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ของธรรมชาติกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต มองเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นระบบกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามัคคีกันช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบ คือ เร่งสร้างความตระหนักรู้คุณค่าท้องถิ่นของตนเอง การสร้างจิตสำนึกให้เด็ก ๆ ที่อยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) **การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ** คนในท้องถิ่นมีระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบคือ เร่งรัดสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยว เรื่องของฐานข้อมูล กระตุ้นด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จัดกิจกรรมแนะนำการท่องเที่ยว อบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน

3) **การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ** คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะยังมีการทำลายธรรมชาติและทำลายป่าไม้บ่อย ๆ “คนรักชากีร์กษา คนตัดก็ตัด อยากได้เงิน เพราะท้องมันหิว” มีผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ มีการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น อิทธิพลของคนบางกลุ่มที่มีส่วนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดหายไป คนในท้องถิ่นมีความเข้าใจเห็นว่าบางครั้งกำลังเจ้าหน้าที่มีกำลังไม่เพียงพอที่จะบริการนักท่องเที่ยวแต่ก็ต้องการให้ทำป้ายโฆษณาต่าง ๆ และป้ายบอกทางให้ชัดเจน รวมถึงการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน ให้มากขึ้น อยากให้ฝึกเยาวชน เป็นมัคคุเทศก์ จัดแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน บางแห่งมีพื้นที่ขนาดเล็กแต่ก็ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมีมากพอที่จะสร้าง อาชีพ รายได้ ให้กับชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของคน

4) **การพัฒนาด้านการพึ่งตนเอง** คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความสามารถพึ่งตนเองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าทั้ง 3 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรม

การท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้ การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นอกจากคนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยว และต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเข้าใจคือการมีรายได้น้อย ชาวบ้านต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ คนในท้องถิ่นจึงต้องการให้พัฒนาอาชีพทั้งในอาชีพที่มีอยู่เดิม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประเภทกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยมากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รองลงมาคือ เทียวถ้ำและน้ำตก การนั่งช้างขี่ม้า การขายของที่ระลึก นอกจากนี้ยังต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์ การประดิษฐ์ดอกไม้เป็นอาชีพเสริมของเยาวชนรุ่นใหม่และสตรีหรือทำเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร

ก่อนอื่นควรปรับทัศนคติ การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นทั้งผลกระทบเชิงบวกและลบเกี่ยวกับผลการจัดการการท่องเที่ยว การสร้างความมั่นใจในการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ที่คนในท้องถิ่นต้องเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการปรับตัวอย่างกลมกลืน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประการที่สอง ผู้เกี่ยวข้องควรได้ศึกษาและทำความเข้าใจชีวิตของคนในท้องถิ่น ในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เขาเป็นอยู่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ วัฒนธรรมภาษาทั้งภาษาพูด ภาษากาย ที่มักพูดหรือทำให้สนุกทั้งที่อาจเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามทางวัฒนธรรมอย่างไม่ตั้งใจ รวมถึงการศึกษาและทำความเข้าใจแบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง เกิดความเข้าใจและเป็นการให้เกียรติระหว่างกัน ทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ในการร่วมมือการทำงานในเบื้องต้นที่สำคัญยิ่งในคนหรือท้องถิ่นต่างวัฒนธรรม ประการที่สาม เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบขององค์กรเป็นองค์ประกอบหลัก การสร้างหรือการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา ทักษะเชิงสังคมและวัฒนธรรม และการดำรงอยู่ในเจตคติที่ดีและเข้าใจระหว่างกันอย่างลึกซึ้งและสม่ำเสมอ ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำควบคู่กันไปคือการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่าง

วัฒนธรรมที่แตกต่าง ทั้งนี้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จนกระทบกับวิถีชีวิตหรือคุณค่าของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิด และเป็นการจัดการที่ได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม และประการที่สี่ ควรพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยววันั้น ๆ ซึ่งมีทั้งนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมการปกครอง และด้านอื่น ๆ ที่นอกจากเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวและยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น การส่งเสริมหรือสนับสนุนคนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมหมายถึงการได้รับประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และรวมถึงชีวิตที่สุนทรีย์ ตระหนักถึงคุณค่า ความงามในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เป็นอยู่

สรุปได้ว่า แนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นใจให้กับคนท้องถิ่นคือมีหลักประกันในเรื่องเศรษฐกิจและสังคมว่าคนในท้องถิ่นนั้นต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การสร้างองค์ความรู้ และการจัดการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยให้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น และท้องถิ่นควรได้ร่วมกันกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน และดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือต่าง ๆ ในส่วนของสถาบันการศึกษาและสถาบันทางสังคมอื่นให้เน้นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติ ประเพณี ศิลปและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาผู้นำท่องเที่ยว และการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวด้วย

ญ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950083

ชื่อโครงการ : โครงการการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

ชื่อนักวิจัย : ศักดิ์ศิริ นันตะสุข สมนึก ขวัญเมือง และ อารุช ปะเมโท
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

E-mail Address : saks.nan@chaiyo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน 2549 ถึง 30 พฤษภาคม 2550

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพ ความต้องการในการพัฒนา
ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และเพื่อ
ศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิง
พื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้แบบสอบถาม การ
สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น
ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และประชาชน กำหนดให้ทุกจังหวัด
ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ
เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) จังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็น
อำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 27
คน และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น 807 คน เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน
160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่
แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ
57.50) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.32) นับถือศาสนา
พุทธ (ร้อยละ 98.60) และเรียนจบประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 36.80) ส่วน
ใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 45.48) อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 42.30) มีอาชีพ
เกษตรกร (ร้อยละ 29.60) มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 และรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท (ช่วงละ
ร้อยละ 31.57) กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อย
ละ 20.04) ไม่ได้เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.00) ไม่ได้เป็นกรรมการที่เกี่ยวกับ

การท่องเที่ยว (ร้อยละ 74.14) เคยรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 68.32) ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 35.56) ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 55.38) เรื่องที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 41.83)

การวิจัยพบว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ส่วนศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองในระดับมาก ระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มิ้นักวิจัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำหลัก : ศักยภาพ คนในท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ABSTRACT

Project Code : RDG4950083

Project Title : The Development of People Potential in Sustainable Tourism Management
In The South of North Eastern region

Investigators : Saksiri Nantasuk, Somnuk Hhanmoug and Avut Pamato
Chaiyaphum Rajabhat University

E-mail Address : Saks.nan@chaiyo.com

Project Duration : 1 June 2006 arrive at 30 May 2007.

The research in this time, there is the objective for study latency level , the requirement in latency development of a person in the locality in tourism administration likes to last long in province northeast group under, and for study strategy trend depends on for reinforce development strength and manage manner area group northeast tourism under to the permanence by affect with country neighbor group, by use the questionnaire, interviewing, and interviewing group, by study from participant group is proportionate in the locality, for example, locality leader, tourism entrepreneur, an officer is responsible the tourist attraction, and people , fix give every a province in province northeast group under , compose, Nakhon Ratchasima, Buriram, Ubonratchathanee, the crown is mischievous, and Chaiyaphum, be the sample, already random the sample like Random Sampling, a province vacates 1 amphur, which, be amphur where have tourist natural attraction is famous, get the sample that use to collect data quality amount 27 persons manner , and storage sample collects manner quantity data, the amount whole 807 persons, be locality leader,160 persons amounts, (19.80%) entrepreneur percentages are tourism, 82 persons amounts , (10.20%) officer percentages are tourist attraction, 101 persons amounts, (12.50%) percentages and locality people , 464 persons amounts , (57.50%) majority percentages are the female, (50.80%) old percentages between 31-40 year, (35.32%) percentages respect the Buddhism, (98.60%) percentages and graduate the elementary education

arrive at the high school education at the beginning, (36.80%) majority percentages are the spouse, (45.48%) percentages are in the area or, the community 20 more than year ,(42.30%) percentages have agriculture occupation, (29.60) percentages have the incomes lower 5,000 and the income between 5,000-10,000 baht , (each phase 31.57%) sample percentages in the part that is people in the locality, the majority sells the food and beverage,(20.04%) percentages no are a member of about the tourism, (75.00%) percentages no are committeeman at s about the tourism (74.14%) percentages have evered to acknowledge tourism natural information (68.32%) percentages receive the information from a television, (35.56%) percentages never to are trained about the tourism , (55.38%) percentages about that are trained the majority s about the administration s ford natural resources, (41.83%) ,

The research result meets that , a person in the locality has side personality level many latency, latency side understanding part, administrative manage, and relying on oneself average side, for example, personality side, understanding side, administrative manage, and relying on oneself side, the requirement develops side personality latency, understanding side, and relying on oneself side in many level, and different between the person potential in the locality and the requirement develops that important statistics way that .05 level. Strategy trend depends on for reinforce development strength and manage manner area group northeast tourism under to the permanence by affect with country neighbor group, for example, fine the attitude about the tourism for the administration travels that last long, building confidence in the living of a person in the locality , study and try to understand about the tradition, culture, practice pattern differs, of a person in the area, emphasize the administration manages to like to participate in for administration development manages systematically and continual, very have the researcher is in the area , support and encourage give a person in the locality are of good quality good life for the development that last long ,

Keyword : Potential , a person in the locality , Sustainable Tourism Management

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(ก)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ข)
บทคัดย่อภาษาไทย	(ญ)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ฎ)
สารบัญ	(๗)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญแผนภูมิ	(ด)
บทที่ 1 บทนำ	1
บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
คำถามหลักการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
สรุป	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
บทนำ	8
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	8
ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการการท่องเที่ยว	13
การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
สรุป	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
บทนำ	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	31
ระเบียบวิธีวิจัย	32
ขั้นตอนการดำเนินงาน	41
สรุป	42
บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	43
บทนำ	43
ผลการศึกษา	43
ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	43
ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	44
ความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	48
แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา	51
อภิปรายผล	53
ข้อเสนอแนะ	56
บทที่ 5 บทสรุป	58
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก บทความวิจัย	72
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	89
ภาคผนวก ค ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล	101
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ คณะแนวถ่วง นำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ	116
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม	120
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 3.1	ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
ตารางที่ 3.2	ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ เครื่องมือ และกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
ตารางที่ 1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายจังหวัด	102
ตารางที่ 2	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	102
ตารางที่ 3	ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	103
ตารางที่ 4	ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง	104
ตารางที่ 5	ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง	105
ตารางที่ 6	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	106
ตารางที่ 7	ระดับศักยภาพด้านบุคลิกภาพของคนในท้องถิ่น	107
ตารางที่ 8	ระดับศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของคนในท้องถิ่น	107
ตารางที่ 9	ระดับศักยภาพด้านการบริหารจัดการของคนในท้องถิ่น	108
ตารางที่ 10	ระดับศักยภาพด้านการพึ่งตนเองของคนในท้องถิ่น	110
ตารางที่ 11	ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพของคนในท้องถิ่น	111
ตารางที่ 12	ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของคนในท้องถิ่น	111
ตารางที่ 13	ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของคนในท้องถิ่น	112
ตารางที่ 14	ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนเองของคนในท้องถิ่น	115
ตารางที่ 15	ผลทดสอบค่าเฉลี่ยระดับศักยภาพกับความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้าน ของคนในท้องถิ่น	115

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	12
แผนภูมิที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	42

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

ในบทนี้จะนำเสนอหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามหลักของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ จากการวิจัย ตามลำดับ

1.2 หลักการและเหตุผล

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ทำรายได้เป็นส่วนถึงร้อยละ 11 ของมูลค่าผลผลิตรวมของประเทศทั้งยังส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกมหาศาล (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) ประเทศไทยยังอุดมไปด้วยภูมิทัศน์ที่งดงาม ความเป็นเอกลักษณ์ของภาคต่าง ๆ และได้รับการยอมรับทางด้านบริการจากนานาชาติด้านการบริการด้านสุขภาพอนามัย ด้านการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย และเป็นที่ตั้งศูนย์กลางการเดินทางแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2548 : 1) ในส่วนของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี จังหวัดเหล่านี้มีลักษณะเด่นร่วมกัน คือ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่รุ่งเรืองมาแต่โบราณนับหลายพันปีที่ทรงคุณค่า มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความมีน้ำใจของชาวอีสาน เป็นเสน่ห์ที่มัดใจนักท่องเที่ยว มีความหลากหลายของอาหาร ซึ่งมีความโดดเด่นไม่เหมือนภูมิภาคใดในประเทศไทย ปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ การคมนาคมสะดวก เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มองจากสภาพปัจจัยพื้นฐานหลายประการแล้ว ประเทศไทยยังมีโอกาสที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวได้อีกมากมาย และเป็นที่น่าอนว่า หากการพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาที่เป็นระบบแล้วก็จะยิ่งทำให้การพัฒนามีประสิทธิผลและเกิดความยั่งยืนไปชั่วรุ่นลูกหลานต่อไป เราจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อ

การตอบสนองของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศโดยการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาด ก่อประโยชน์สูงสุดในระยะยาวนานที่สุด ซึ่ง บานเย็น ชาญธนะวัฒน์ (2545 : 67) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมของชุมชนใหม่ให้ร่มรื่น น่าดู ลดปริมาณการตัดไม้ทำลายป่าหรือล่าสัตว์ลง ด้านวัฒนธรรมชาวบ้านมีการปรับตัว ยอมรับวัฒนธรรมสากลเพิ่มขึ้นเกิดการผสมผสานและเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน และ ตริยวิจิต เขาแก้ว (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นและสนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าใจเรื่องของการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะเป็นความยั่งยืนในการการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะต้องเสริมสร้างความยั่งยืนของคุณภาพและมาตรฐานของการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยว การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีของคนท้องถิ่น และคนท้องถิ่นรับผลประโยชน์ (ทวีป ศิริวิศมี, 2547) และต้องให้ประชาชนมีความตระหนักในคุณค่าอย่างแท้จริง มีความรู้ รู้จักใช้ประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และสร้างสำนึกรักท้องถิ่น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2549 : 191)

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน แต่จากการศึกษาพบว่า ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ร้านค้าเรียงรายตามชุมชน เียงหรือแฉงลอยในที่สาธารณะต่าง ๆ ไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ถูกสุขอนามัย และไม่คำนึงถึงความงามตามวัฒนธรรมไทย (สมชาย เตียวกุล, 2549 : 30) ผู้มีบทบาทหน้าที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงและขาดข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับสถานที่สำคัญคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ขาดความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ไม่ทราบว่าคุณค่าของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหมายถึงอะไร มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองอย่างไร ทำให้ขาดความรู้สึกตระหนักในความเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาด้านบริหารจัดการในชุมชน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่มีความชัดเจน (รลิกา อังกูร, 2549 : 136) หลายแห่งยังมีคนไม่น้อยที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่เป็นการทำลายเสน่ห์ของพื้นที่ลงไป ทั้งนี้ แต่ละท้องถิ่นมีความละเอียดของปัญหาที่แตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินชีวิตและสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับ

ที่ “คน” ซึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะการจัดการที่ดีพอ ความร่วมมือ จิตสำนึก และเมื่อศึกษาถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวพบว่า ไม่มีปัญหาการขาดแคลนกำลังคน แต่พบปัญหา กำลังคนที่มีการศึกษาต่ำและไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ที่สำคัญคือ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความสามารถด้านบริการซึ่งรวมถึง ความมีใจรักในงานบริการ (Service Mind) ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รวมทั้ง ความสามารถในการบริหารจัดการ ทักษะของแรงงานที่สำเร็จการศึกษายังไม่สามารถแข่งขันได้ใน ตลาดโลก และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันเน้นตอบสนองต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ละเลยหลักสูตรด้านการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว

ขณะที่ปัญหาการท่องเที่ยวมีสะสมมากขึ้นดังกล่าว ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ลักษณะของนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากการแสวงหาความบันเทิงอย่างเดียวมาเป็นการแสวงหาความรู้และสาระบันเทิง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544 : 2) มีความต้องการสินค้าและบริการที่มีส่วนประกอบของสาระความรู้ และบริการที่ยืดหยุ่น และเหมาะสม กับความต้องการรายบุคคล (Personalized Service) มากขึ้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องการท่องเที่ยวชุมชน (มณฑนา นวลเจริญ, 2548 : 56) ประกอบกับการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้น รัฐบาลไทยได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงรุก เพื่อให้ไทยคงเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง และยกระดับ คุณภาพการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานโลก (World Class Destination) ได้ให้ความสำคัญกับยุทธ ศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเพิ่มผลิตภาพ การเสริมสร้างความรู้ และทักษะด้านบริหารจัดการ ควบคู่ไปกับความรู้ทักษะเกี่ยวกับความเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อ เสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงานท่องเที่ยวและโรงแรม ยุทธศาสตร์การพัฒนา บุคลากรท่องเที่ยวสู่สากล รวมทั้งยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพใน การบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

สภาพการพัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน สังคมไทยมักกระทำที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดปัญหา ข้ำซาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550 : 6.2 – 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของการท่องเที่ยวไทย อันเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบ ยั่งยืนคือต้องรักษาสมดุลระหว่าง “คุณภาพชีวิต” กับ “รายได้” “การอนุรักษ์” กับ “ความทันสมัย”

ทรัพยากรต้องอยู่ได้ จึงถือว่า “คน” เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่รวมถึงการเสริมศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และคนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการบริหารจังหวัด, 2548) และการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้มีการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว สร้างความสามารถด้านการจัดการและการตลาดให้แก่คนท้องถิ่นด้วย

จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนา การสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนท้องถิ่นให้ชัดเจนในเรื่องของแนวคิดแนวทางที่แท้จริงของการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งประโยชน์ระยะยาวในด้านการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและคนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตัวแทนชุมชนและคนท้องถิ่นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวพอสมควร ทั้งเรื่องบุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ การบริหารจัดการ และการพึ่งตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างงานและกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวด้วยเน้นให้คนท้องถิ่นมีงานทำ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นเจ้าของกิจการ แบ่งผลประโยชน์กันอย่างเป็นธรรม ดังนั้น การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในสถานการณ์ปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ อันจะเอื้ออำนวยให้ประเทศไทยในภาพรวมคงเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานโลกดังกล่าว ทั้งเรื่อง จึงมีการศึกษาศักยภาพและความต้องการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.3.2 เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.4 คำถามหลักการวิจัย

1.4.1 ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร

1.4.2 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ได้ในระดับใด

1.4.3 แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ศักยภาพของคนในท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถหรือคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเอง ของประชาชนผู้ซึ่งอาศัยในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การให้บริการข้อมูลป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ/ชาวต่างประเทศ การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ ทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม การติดต่อประสานงาน การพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นใน การพัฒนาการท่องเที่ยวการติดตามผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และการนำเสนอปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ หมายถึง จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ตามการแบ่งพื้นที่ของสำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1.6.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ เชิงปริมาณดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวเลขโดยอาศัยแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพโดยอาศัยการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มนำมาแปลผลเชิงปริมาณและเชิงเนื้อหา ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

1.6.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.6.3 วิธีการศึกษา

ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview)

1.6.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ประชาชนในท้องถิ่น

1.7 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)

ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ได้อย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Outcomes)

มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ใช้ประกอบการวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ได้อย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.9 สรุป

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ยังมีอีกมากมายหลายด้าน แต่การจัดการท่องเที่ยวยังมีปัญหาหลายประการ ทั้งลักษณะของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเปลี่ยนไป จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรการท่องเที่ยว การศึกษาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กล่าวถึง ความหมาย และหลักการพื้นฐานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการท่องเที่ยว กล่าวถึง ความหมาย ศักยภาพ และการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น
3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.2.1 ความหมาย

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (Eber, 1992 : 3) เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาด ก่อประโยชน์สูงสุดในระยะยาวนานที่สุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ขณะเดียวกันคุณภาพของทรัพยากรจะต้องดีขึ้น แม้ว่านักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นก็ตาม (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, ม.ป.ป.) เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้

นานที่สุด มีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะที่ด้วยกันชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 : 1) ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

2.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจมากเช่นกัน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้เกิดแนวคิดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ได้แก่ Cleverdon และ WTO (1999 อ้างใน สรัสวดี อาสาสมัครพกิจ, 2542 : 10) เน้นการปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ขอบเขตการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้ นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ และผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

Eber (1992 : 3) ได้กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางในการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็น การเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3. การรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระยะยาว และจะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว

4. การผสมผสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนงาน กลยุทธ์ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น โดยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไปได้ในระยะยาว

5. การท่องเที่ยวที่สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้าน ราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นการประหยัดและหลีกเลี่ยงที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายอีกด้วย

6. การให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนแก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวมเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยวอีกด้วย

7. การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย สาธารณชน องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่จะต้องร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8. เป็นการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเข้าสู่การฝึกปฏิบัติงานของบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของการบริการการท่องเที่ยว

9. การตลาดท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นการตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้นอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยและติดตาม ตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหา และนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (Carrying Capacity) ในการทดแทนฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ถดถอยหรือเสื่อมโทรม ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Local Participation)

2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)

3. ให้ประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of Experience)

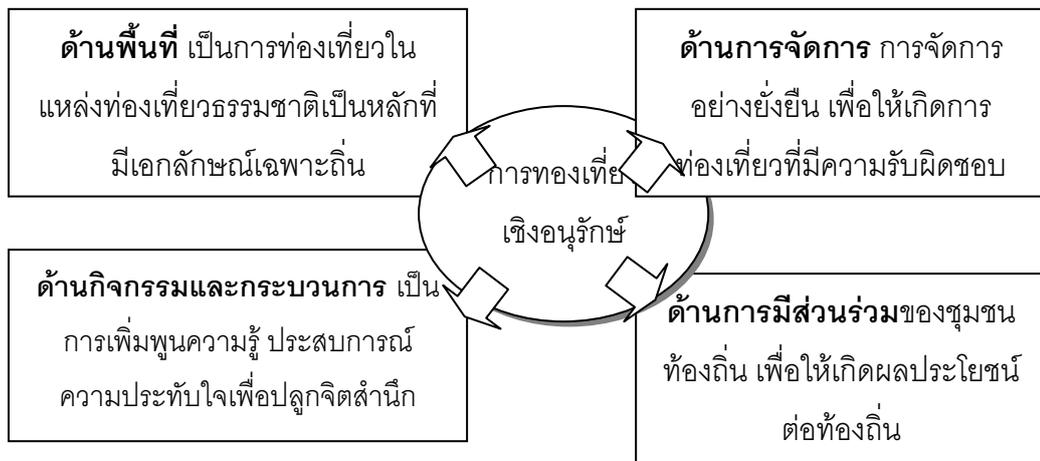
4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and Understanding)

5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local Architecture and Local Material)
6. การผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional, and national plans)
7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนครอบคลุมถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวจึงมีการใช้คำเพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นิเวศสัญจร เป็นต้น ปัจจุบันได้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้รับการรับรองจากราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศไทย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541 : 1 – 1) ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538 : 2) ได้กล่าวถึงความหมาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (The World Conservation Union – IUCN) ซึ่งเป็นองค์กรแรกที่ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น Boo (1990) กล่าวว่าเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541 : 2 – 4) ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538 : 4) กล่าวรวมถึงเป็นการเดินทางเพื่อการศึกษ ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ ภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ และ วรรณพร วนิชชานุกร และคณะ (2547 : 4) กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มุ่งให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดจนได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541 : 2 – 7) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature – based Tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 2.1 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักจริยธรรม ของการท่องเที่ยวตามข้อบัญญัติขององค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) 11 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวจะต้องสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน
2. การท่องเที่ยวเป็นหนทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
3. การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยของการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. การท่องเที่ยวเป็นทั้งผู้ใช้และผู้ปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

5. การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมที่จะสร้างประโยชน์ต่อประเทศและชุมชนเจ้าของบ้าน
6. ผู้ประกอบการคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว ควรถือเป็นภารกิจที่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยว
7. สิทธิในการท่องเที่ยว ย่อมต้องได้รับการคุ้มครอง
8. นักท่องเที่ยวมีเสรีภาพในการเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องเคารพต่อชุมชนหรือเจ้าบ้าน
9. สิทธิของแรงงานและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ควรได้รับการคุ้มครอง
10. หลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก พึงถูกนำไปปฏิบัติร่วมกัน
11. พัฒาร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด รักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรม เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาวนานที่สุด คำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ชนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นระบบที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เกิดขึ้น ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้

2.3 ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการการท่องเที่ยว

2.3.1 ความหมายของชุมชนท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้เขียนอธิบายคำว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่าและมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา สอดคล้องกับ ชัยนัต วรรณะภูมิ (2537 : 43) ที่กล่าวว่า เป็นสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความใกล้ชิดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตร มีค่านิยมที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตแบบเดิมบางด้านไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาและความทันสมัย และ Sproule (1996) กล่าวว่า ชุมชนเป็นกลุ่มของ

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวพันกันทางสายเลือดหรือ การสมรส หรืออาจจะมีการนับถือศาสนา อยู่ในกลุ่มทางการเมือง ชนชั้น หรือเป็นเพื่อนฝูงในวง สังคมเดียวกันก็ได้ สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2535) ที่กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของ กลุ่มชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันอาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกของ ชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ของ ชุมชน มีองค์กรชุมชนหรือองค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน ไม่ใช่สถาต่าบาล สถาต่าบาลเป็นองค์กร การปกครอง องค์กรชุมชนเป็นองค์กรการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของ ตัวเองให้มากที่สุด รวมทั้งการจัดการป่าไม้และทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ ให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็น เครือข่าย

2.3.2 การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

2.3.2.1 **ความพร้อมของชุมชน** ความพร้อมของชุมชนเป็นศักยภาพของชุมชนที่ จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีความพร้อม ได้แก่ 1) การมีทรัพยากร การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ได้แก่ ลักษณะชุมชนซึ่งได้ภายในหรือโดยรอบชุมชนอัน เป็นทรัพยากรที่มีระบบนิเวศเด่นชัด หรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการสงวน รักษาไว้โดยชุมชน เป็นต้น 2) การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่น ๆ และ 3) การประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกทั้งในด้านการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างความรู้ การเรียนรู้ การพัฒนา ศักดิ์ศรีของชุมชน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541 : 2 - 48) กล่าวว่า ชุมชนจะดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่าง กว้างขวางก็ต่อเมื่อจัดตั้งขึ้นบนฐานของรูปแบบที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง และต้องดำเนินการโดยมีหลักการพิจารณา 3 ประการ คือ สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมใน การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาของพวกเขา สมาชิกต้องสามารถเข้าร่วมอย่างเต็มที่ใน การพยายามดำเนินการพัฒนา และสมาชิกต้องสามารถที่จะแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนา อย่างยุติธรรม

2.3.2.2 **บทบาทและความสัมพันธ์** สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (2541 : 104) ได้กล่าวถึงชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและ ความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ ได้แก่

- 1) เป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือน ทั้งโดยได้มีโอกาส ปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ชายสินค้า และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 2) เป็นผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือในชุมชน นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชนและจับจ่าย ซื้อสินค้า หัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์จากการเกษตร จากชุมชนทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น เกาะหลี่เป๊ะ เกาะบันหยี่ เป็นต้น
- 3) เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวเกิดใหม่ที่ยังไม่มีการลงทุน ธุรกิจใด ๆ ชุมชนมักมีโอกาสในการให้บริการในระยะเริ่มแรก เช่น บังกะโล ที่พักแบบง่าย ๆ
- 4) เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวชุมชน บางพื้นที่ที่ชุมชนมีความเข้มแข็งหรือมี ระบบการจัดการที่ดี มีจุดสนใจร่วมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การอนุรักษ์ และการต่อสู้ทางสังคม ได้ จัดให้การรองรับการท่องเที่ยวในเชิงรุก หรือใช้เงื่อนไขการท่องเที่ยวในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก จึงเกิดบริการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีรูปแบบพิเศษ คือ มีการพักแรมร่วมกับชาวบ้าน การร่วมกิจกรรมทางสังคม อาชีพหรือการอนุรักษ์ต่าง ๆ
- 5) ชุมชนที่อยู่ในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ปัจจุบันมีบทบาท ในการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้จัดการเก็บและกำจัดของเสีย พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว องค์กร ลักษณะนี้เป็นองค์กรชุมชนแบบตัวแทน จึงมักขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงลักษณะการพัฒนา พื้นที่มักรองรับการท่องเที่ยวแบบทั่วไป ๆ มากกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมุ่งพัฒนาทาง กายภาพมากกว่าการจัดสื่อความหมายธรรมชาติและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

2.3.2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้มีผู้รู้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่นไว้ ดังนี้

ดรชณี เอ็มพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาส (2539 : 4-5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม ของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน รูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และเมื่อ คนในท้องถิ่นเกิดความรู้ความเข้าใจ ชาบซึ่งในทรัพยากรท้องถิ่นที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนท้องถิ่น ได้มากพอที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่ของผู้คนดีขึ้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาคือเกิดการหวงแหนและ รักษาทรัพยากร โดยจะนำมาซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภราเดช พยัฒวิเชียร (2539 : 3) กล่าวไว้ว่า เราต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ด้วยความอดทนและตั้งใจจริง รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เกษตรกรด้วยว่า สังคม ธรรมชาติ วัฒนธรรมเป็นทุนด้วย หากไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ธุรกิจจะพบ ปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจไม่ยั่งยืน

ส่วน สวัสดิ์ อาสาสมัคร (2542) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น บุคลากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรายได้จากการท่องเที่ยวขึ้นเป็นภาษีชุมชน มีนโยบายให้คนในชุมชนลงทุน การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชุมชน สนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ชุมชนจะต้องสามารถรับและปฏิเสธการท่องเที่ยวได้ ชุมชนต้องสามารถร้องเรียนบริษัทนำเที่ยวที่ทำความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคมได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบันมีหลายระดับ การสร้างโอกาสและศักยภาพของชุมชนมีปัจจัยที่ควรสนับสนุนและเตรียมการ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541) ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมระดับรับผลประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใช้บริการที่ชุมชนสามารถให้บริการได้มากที่สุด การจัดพื้นที่สำหรับการจำหน่ายสินค้าโดยชุมชน และการแนะนำหรือจัดไว้ในโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมและซื้อผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลจากอาชีพของชุมชนในชุมชนการมีส่วนร่วมระดับนี้ องค์การปกครองท้องถิ่นหรือราชการจัดระบบและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

2) การมีส่วนร่วมระดับชุมชนรวมกลุ่มจัดระบบการบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ วางมาตรการรองรับการท่องเที่ยว จัดระบบการให้บริการให้เกิดความสะดวกและมีมาตรฐานเดียวกัน และชุมชนประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลการขอรับบริการจากชุมชนหรือสมาชิก อาจเป็นกลุ่มที่รวมตัวกัน หรือกลุ่มชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือองค์การปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการ โดยความเห็นชอบจากสมาชิกในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมระดับชุมชนรวมกลุ่มดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนรวมกลุ่มเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง จัดระบบการประสานงานการพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก จัดระบบการให้บริการ โดยมีการแบ่งภาระหน้าที่และจัดสรรผลประโยชน์และรายได้ที่เหมาะสม ชุมชนเตรียมการด้านข้อมูลระบบนิเวศ วิถีชีวิตชุมชนรวมทั้งสื่อและเครื่องมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งนี้ องค์การปกครองท้องถิ่น อาจดำเนินงานได้ในขอบเขตของหน้าที่ได้ระดับหนึ่ง

4) การมีส่วนร่วมระดับลงทุนหรือร่วมทุนกับองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ ดำเนินงานทางธุรกิจชุมชนโดยการระดมทุนจากสมาชิกหรือจากผู้สนใจจากภายนอกหรือร่วมทุนกับผู้ประกอบการที่ดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนในรูปแบบบริษัทหรือรูปแบบอื่น ๆ

2.3.2.4 ชุมชนกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถ

รองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว กวดขันมาตรฐานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปริมาณสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชน และท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน และบริการในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีระยะพักนานและนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มการประชุม

สรุปได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นในฐานะเจ้าของพื้นที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยว การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว ดังนั้น องค์กรประกอบที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งต้องมีความพร้อมเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ความสนใจของกลุ่มบุคคลในชุมชน และปฏิสัมพันธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้มีทั้งระดับผลประโยชน์ทางตรง ระดับชุมชนหรือกลุ่ม และระดับร่วมทุนกับองค์กรอื่น

2.4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

2.4.1 ศักยภาพของคน

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525) เมื่อคนในชุมชนมีศักยภาพ ย่อมสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง สมรรถภาพหรือศักยภาพของบุคคลควรมีในปัจจุบัน ดังนี้

1. ศักยภาพด้านมโนทัศน์ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาชีพมากขึ้น
2. ศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน

3. ศักยภาพด้านบริบททั้งเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม
4. ศักยภาพด้านการติดต่อสื่อสาร
5. ศักยภาพด้านการบูรณาการ
6. ศักยภาพด้านการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม

คน เป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2540 : 1 - 9) ดังนี้

1. ผู้นำ ถือเป็นผู้กุมความอยู่รอดขององค์กรชาวบ้าน หากผู้นำได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามัคคี ปฏิบัติดี มีความสามารถ และคิดถึงส่วนรวม ก็จะสามารถนำพาองค์กรชาวบ้านให้ประสบความสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชาวบ้านได้
2. สมาชิก การที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมทั้งด้านความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร โดยอาจจะเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง และประเภทเผ่าดูเฉย ๆ ซึ่งมีมากกว่าประเภทอื่น ๆ
3. ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์กร แต่ก็มีผลต่อการดำรงอยู่ในความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน เพราะเป็นกลุ่มที่เฝ้าดูติดตามวิพากษ์วิจารณ์ และพร้อมจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับองค์กร

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จำต้องเรียนรู้และให้ความสำคัญในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เพราะการเรียนรู้ในการอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์จะสร้างจิตสำนึกกำกับให้บุคคลเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติก่อเกิดเป็นจริยธรรมต่อธรรมชาติต่อไป ซึ่งกระบวนการที่จะส่งเสริมให้ก่อเกิดเป็นจริยธรรมต่อธรรมชาติ ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) (รุ่งทิพย์ กล้าหาญ, 2548 : 147) เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนและสังคมให้เหมาะสมกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและระบบนิเวศนั้น สำหรับพฤติกรรมของการอนุรักษ์ระบบนิเวศเกิดขึ้นได้ยาก ไม่สามารถอาศัยบอกเล่าให้ความรู้ได้อย่างเดียว ในอดีตชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยและคลุกคลีกับธรรมชาติ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมได้ถูกแปรรูปเป็นสินค้า เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวกมากมาย ก่อเกิดเป็นกำแพงปิดกั้นความจริงที่ว่า ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมคือส่วนหนึ่งของชีวิต หากแต่ได้สร้างมุมมองว่าตนพึ่งพาเงินมากกว่าธรรมชาติ และเชื่อว่าหากมีความรู้เทคโนโลยีดีพอก็จะสามารถจัดการกับทุกสิ่งโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้กลไกของธรรมชาติ ดังนั้นการสร้างความรู้สึกร่วมกันกับธรรมชาติ การเชื่อมโยงชีวิตกับธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ มีการศึกษาว่า เกษตรกรบางคนทำไมจึงปลูกมันฝรั่งพันธุ์ดี ในขณะที่เพื่อนเกษตรกรในหมู่บ้าน

เดียวกันยังปลูกพันธุ์เก่า ทำไมชาวชนบทบางคนจึงย้ายถิ่นหนีความยากจนไปตั้งตัวใหม่ แต่บางคนไม่ย้ายถิ่นและไม่ยอมเปลี่ยนอาชีพ ทำให้พบว่า คนไทยที่มีการกระทำที่จัดว่าเป็นพฤติกรรมของคนดีหรือพฤติกรรมของคนเก่งนั้นมีลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 8 ประการ ในปริมาณที่แตกต่างจากคนที่ดีน้อยหรือเก่งน้อย (ซึ่งอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับคนที่ดีมากและเก่งมาก) นั่นคือ คนที่ดีมากและเก่งมาก เป็นคนที่ 1) มีคุณธรรมต่าง ๆ สูง คือ เป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ของความดีงามต่าง ๆ และเห็นโทษของความชั่วต่าง ๆ ในทางวิชาการเรียกว่า เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรม 2) มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง เป็นผู้ที่เห็นแก่ตัวน้อย แต่เห็นแก่ผู้อื่นเห็นแก่ส่วนรวม และเห็นแก่หลักการหรืออุดมคติมากกว่า 3) มุ่งอนาคตและควบคุมตนได้มาก เห็นความสำคัญของอนาคต มีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว รู้จักบังคับตนให้อดได้รอได้ 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มุ่งมานะบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อทำความดีและทำงานอย่างขยันขันแข็งตามเป้าหมายที่วางไว้ 5) เชื่ออำนาจในตน เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อว่าผลดีและผลเสียที่เกิดกับตนนั้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการกระทำของตนเองทั้งในปัจจุบันและในอดีต 6) ความสามารถทางการรู้การคิดสูง เป็นผู้ที่มีความฉลาดคิดได้หลายแง่มุม และคิดได้ในเชิงรูปธรรมและนามธรรมอย่างลึกซึ้ง 7) มีประสบการณ์ทางสังคมสูง รู้ธรรมชาติของมนุษย์และสังคมอย่างถูกต้อง กว้างไกล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และ 8) สุขภาพจิตดี มีอารมณ์ผ่องใส วิตกกังวลน้อย หรือเหมาะสมกับเหตุการณ์ รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2531)

2.4.2 การพึ่งพาตนเอง

การพึ่งพาตนเอง (Self – Sufficiency) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ซึ่ง สุธเมธ ตันติเวชกุล (2542) กล่าวถึงการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักการสำคัญที่อาจจะแยกได้สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและโดยรวม
2. ด้านสังคม ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า
4. ด้านเทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) ก็ต้องมีพอควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่บ้าน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม
5. ด้านเศรษฐกิจ ต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่ายก่อน ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

หลักการในการดำเนินชีวิตจากแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ต้องพัฒนาให้คนมีคุณลักษณะ ได้แก่ 1) การพึ่งพาตนเอง 2) การทำงานการแก้ปัญหา 3) การแสวงหาความรู้ และ 4) การพัฒนาตนเอง การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาตนเอง เราต้องทำให้เขาสามารถที่จะคิด และเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เพราะทุกวันนี้เรามียุคการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นมา เราตัดสินใจโอกาสช่องทางของชาวบ้านที่จะเข้าถึงทรัพยากรไปจนหมด (เสนห์ จามริก, 2549 : 31) การพึ่งพาตนเองเป็นการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และทุนไม่ได้หมายถึงตัวเงินอย่างเดียว หากแต่หมายรวมถึงคนและฐานทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นของชุมชนด้วย (วิโรจน์ คงปัญญา, 2549 : 28) การเข้าไปยุ่งกับชีวิตชาวบ้านของรัฐ ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถปรับตัวและสืบทอดระบบคุณค่าดั้งเดิมให้มาอยู่ในระบบของปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเป็นทุนนิยมได้ สิ่งที่ตามมาคือหนี้สินและปัญหาต่าง ๆ ควรกลับไปเรียนรู้รากเหง้า คือระบบการคิด ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของชีวิต และปรับเอามาใช้ โดยคิดอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์ทุกด้านไม่แยกส่วน ไม่เอาเงินนำหน้า แต่เอาคนมาก่อน คนนาแห้วชายไวก์กระชายดำได้ราคาดี ตอนนี่เจ๊งหมดเลย ขณะที่คนอินแปงทำไวก์หมากเมาเหมือนกัน ตอนนี่ขายได้ไม่ถึงล้าน แต่ก็ไม่เจ๊ง อยู่ได้เพราะไม่ได้ต่างคนต่างทำ มันมีฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เขาสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ชุมทรัพย์ในชุมชนที่เป็นทุนของท้องถิ่นมีอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ ความรู้ ภูมิปัญญา เครือข่ายทางสังคมและวัฒนธรรม การเกษตร การท่องเที่ยว สามารถที่จะคิดได้หมด ต้องคิดในกรอบใหม่ คิดถึงชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง แล้วเรียนรู้ที่จะให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในการพึ่งตัวเอง (เสรี พงศ์พิศ, 2549 : 36 - 39) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติของเรามาช้านานและเป็นประโยชน์กับคนทั้งหมด ร้อยหรือลงไปเรื่อยอย่างรวดเร็วด้วยการพัฒนาสมัยใหม่ ที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง จำเป็นที่คนไทยในอนาคตต้องรักษาไว้ให้ได้ และต้องมีการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน สังคมจะมีสันติสุขได้ก็ต่อเมื่อมีศีลธรรมพื้นฐาน ศีลธรรมพื้นฐานคือการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เวลานี้เราใช้ระบบอุปถัมภ์เข้าไปมองประชาชน มองหาทางแก้ไขของประชาชน แต่เราไม่ได้มองประชาชนอย่างมีศักดิ์ศรี มองประชาชนอย่างเป็นคนที่ต้องพึ่งพาอยู่ตลอดเวลา การแก้ปัญหาความยากจนนั้น ไม่ใช่เงิน แต่คือการทำให้ประชาชนและชุมชนต่าง ๆ สามารถพึ่งตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้ (ประเวศ วะสี, 2549 : 17-29)

2.4.3 บุคลิกภาพและคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน

มนุษย์เราจะอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดเวลา ก็ต้องมีคุณธรรมการอยู่ร่วมกัน จึงจะอยู่กันได้อย่างมีสุข ในทางพุทธศาสนาได้กล่าวถึง การอยู่ร่วมกัน หมายถึง การแสดง

กิริยาอาการด้วยความสุภาพ มีมารยาท มีน้ำใจ ช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง ความสามัคคีอาศัย ความเสียสละ อุตุน ความเห็นอกเห็นใจกันและกันและตระหนักในปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ ต้องมีการทำงานร่วมกันบ่อย ๆ ความสามัคคีจะก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันและสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างได้สำเร็จ ความสามัคคีเป็นความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมกันกระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว พฤติกรรมที่มีความสามัคคี ได้แก่ ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เข้ามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจการส่วนรวม เป็นผู้ประสานสามัคคีในหมู่คณะ รักหมู่คณะ มีใจหวังดี และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิตเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสะดวกหรือได้รับความพอใจ เป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา การแบ่งปันสิ่งของไม่เห็นแก่ตัว ความเอื้อเฟื้อมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเป็นการแสดงถึงความเสียสละ ความใจกว้าง โอบอ้อมอารี ความเห็นใจ ความเข้าใจถึงความลำบากผู้อื่น และความเอื้อเฟื้อ เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของตนเอง

2.4.4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ดังได้จัดให้มีการฝึกอบรม และการบรรยายให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษามัคคุเทศก์ ข้าราชการ พนักงานบริษัท รวมถึงพระภิกษุ สามเณร และผู้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวในวงการต่าง ๆ เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานบริการอาหาร พนักงานขับรถ พนักงานขับเรือ และพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ เป็นต้น เนื้อหาในการอบรมจะเน้นและระดมความคิดเห็นในการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตลอดจนได้จัดโครงการอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งช่วยดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อภารกิจทั้ง 3 ด้าน คือด้านการบริการ ด้านความปลอดภัย และด้านความยั่งยืน โดยมีการดำเนินการจัดตั้งสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และดำเนินการฝึกอบรมตามแผน ได้แก่ มีการจัดตั้งทีมงานในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมจัดทำแผนการจัดตั้งสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และได้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ การพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานและหลักสูตรการพัฒนา (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) ดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรภาคการบริการ
2. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation)
4. สร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว
5. กำหนดกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการด้านการตลาด
6. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
7. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
8. พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. พัฒนาคุณภาพ และระบบการจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าท้องถิ่น
10. พัฒนาความพร้อม และมาตรฐานสถานบริการ และบริการอื่นๆ
11. พัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค
12. พัฒนาระบบสารสนเทศพื้นฐาน ระบบโครงข่ายสารสนเทศ e-Commerce
13. พัฒนาและกำกับดูแล ระบบป้องกันและรักษาความปลอดภัย

ในส่วนของการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านมีความก้าวหน้าไปมาก เช่น การส่งเสริมด้านการตลาด การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยวในบริเวณแม่น้ำโขง รวมทั้งมีการปรับปรุงเรื่องพิธีการเข้าเมือง และเพิ่มจำนวนด้านตรวจคนเข้าเมืองตามชายแดนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบต่อโครงการต่างๆ ได้แก่ Destination Marketing, Sub-regional Events, Training, Management of Natural and Cultural Resources, Mekong / Lancang River Tourism Development, Facilitation of Travel และ Village-based Tourism โดย TWG ได้ตกลงที่จะจัดตั้งคณะทำงานด้านการตลาด (marketing task force) อันประกอบไปด้วยผู้แทนจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของสมาชิก GMS เพื่อเปิดตลาดการท่องเที่ยวร่วมกัน การประชุม Mekong Tourism Forum ในปี 1998 ที่คุนหมิง และในปี 1999 ที่เวียงจันทน์ในปี 2001 ที่คุนหมิงได้เปิดโอกาสให้มีการเจรจาระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความช่วยเหลือจาก ADB และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้สามารถจัดการฝึกอบรมด้านการจัดการท่องเที่ยว (Tourism Management) มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและการลงทุนและพัฒนาลิขิตอำนวยความสะดวกริมฝั่งแม่น้ำโขง/ล้านช้าง (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2550)

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพื่อการพัฒนากำลังคนด้านการท่องเที่ยวจึงได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเพิ่มผลิตภาพ การเสริมสร้างความรู้ และทักษะด้านบริหารจัดการควบคู่ไปกับความรู้ทักษะเกี่ยวกับความรู้ผู้ประกอบการ ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงานท่องเที่ยวและโรงแรม สนับสนุนและขยายขอบข่ายความร่วมมือในการฝึกงานตามโครงการสหกิจศึกษา และภาคอุตสาหกรรมให้ใกล้ชิด ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยจัดตั้งองค์กรเฉพาะขึ้นทำหน้าที่รับรองมาตรฐานวิชาชีพ สร้างเครือข่ายการฝึกอบรม และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนวัฒน์ ขวัญบุญ (2545, 53-54) ได้ศึกษาศักยภาพของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวกรณีศึกษา บ้านร่องกล้า อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก พบว่าองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วม คนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการจัดการการท่องเที่ยว ร้อยละ 52.86 ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการจัดการมีร้อยละ 37.14 และพบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพ ด้านความรู้ ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ 0.01

กำธร ศรีน้อย (2544 : 56) ได้ศึกษารูปแบบความร่วมมือของภาคเอกชนกับภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าความร่วมมือกับภาคเอกชนกับรัฐยังมีน้อยและไม่ชัดเจน รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มของธุรกิจ 2) การประสานความร่วมมือภาครัฐกับภาคเอกชน รวมถึงการรณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับประชาชนให้เข้าใจ 3) การมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544 : 75) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาด้านการบริการการท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำธรรมชาติ จัดการการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชน ได้แก่ การขาดการบริหารจัดการที่ดี การแบ่ง

หน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ปัญหาการจัดเก็บผลประโยชน์ ปัญหาด้านงบประมาณ การขาด การประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ฉัตรชัย ดั่งจาด (2544 : 54) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นิมิตพงศ์ เชาวน์ปรีชา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณวนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์คือ การรับรู้ข่าวสารของนักท่องเที่ยว

ฐณณการจ ดงอินทร์ (2544 : 5) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านนาติน ตำบลอ่างนาง อำเภอเมือง จังหวัด กระบี่ พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนในด้านกาทำให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี ความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการส่งเสริม การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาแบบยั่งยืนสรุปได้คือ ทรนรงค์ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิทยาภรณ์ จรัสด้วง (2544 : 55) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนในชุมชนและผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมวางแผนในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก นัก ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ศักยภาพ ความพร้อมของ ชุมชน สิ่งจูงใจ การจัดการ และนโยบายของภาครัฐ

อิทธิพล ไทยกมล (2544 : 67) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัย เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือ การจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ กระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม จากปัจจัยดังกล่าว ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติ และระบบกำจัดของเสีย

นริศรา นงนุช (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว นับตั้งแต่การก่อตั้ง การดำเนินการ การประสานงาน การกำหนดแผนการจัดการ กฎ ระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

ธัชชนัญ จารุวัฒนพงษ์ (2544 : 73) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกพรหมโลก ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้มีการจัดกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์เช่น การบวชป่า ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ และปัญหาขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง

นันทนุช สังวาล (2544 : 71) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดจากการศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในชุมชน ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้มี 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐ

สุกานดา พงษ์ย่อย (2545 : 78) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูฉิมรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคำนึงถึงทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ ทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาท่องเที่ยวและพักแรมในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมลูกบ้าน เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน คือ เปิดโอกาสให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

สุดารัตน์ นาคประกอบ (2545 : 65) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชุมชนต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก

ไอฟาร์ เจริญชัย (2545 : 78) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองท่องเที่ยวในชนบท : กรณีศึกษาเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นเป็นไปในทิศทาง

เดียวกับนักท่องเที่ยว คือ อยากจะเห็นเมืองมีลักษณะท้องถิ่นน่าอยู่ มีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ถิ่นกำเนิด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่นในเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเมือง ระดับการศึกษา สาขาอาชีพ ประสบการณ์การท่องเที่ยว นอกเมือง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงกายภาพเมือง

ประภาส อินทนปสาธน์ (2545 : 83) ได้ศึกษาการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณี หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรมและวิถีชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการต้อนรับและบริการ ด้านความปลอดภัย และด้านสถานที่มีระดับความพึงพอใจปานกลาง ปัญหาอุปสรรค ด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับแสงสว่างทางเดิน การจัดเวรยาม การพัฒนาและการจัดองค์กรชาวบ้าน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผน การพัฒนาเพิ่มความพึงพอใจในด้านสถานที่ที่พักและหมู่บ้านด้านการต้อนรับและบริการ และการนำผลผลิตการเกษตรที่มีอยู่หรือสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เด่นในชุมชนมาเชื่อมกับการท่องเที่ยวได้

ศิริวรรณ วัชรพงศ์ (2545 : 60) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การลงทุนและปฏิบัติงาน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในระดับสูง ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภัทธิรา ธีรสวัสดิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้และแนวคิดในการป้องกันแก้ไขปัญหาลิงแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการพัฒนา การท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา เกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่มีการรับรู้ปัญหาลิงแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมากถึงปานกลาง ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเกาะช้างให้มากขึ้นและควรมีการสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เข้ามาในพื้นที่เกาะช้างอย่างเป็นจริง ดูแลจัดการในเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอย ความเสื่อมโทรมของสภาพชายหาด

กนกพร ชัยวรพร (2546 : 67) ได้ศึกษาศักยภาพเชิงการบริหารของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในระดับค่อนข้างต่ำ การยอมรับนโยบายของรัฐในระดับค่อนข้างสูง และมีความพร้อมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับค่อนข้างสูง ศักยภาพเชิงการบริหารของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูงทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดโครงสร้างองค์กรและ บุคลากร ด้านการประสานงาน ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการปฏิบัติงานจริง และด้านการติดตามและประเมินผล การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพเชิงการบริหารของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความพร้อมของพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก

วิมลสิริ เหมทานนท์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนย่านบางลำพู พบว่า มีการรับรู้เรื่องกระแสโลกในนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง, มีความต้องการรักษาวิถีชีวิตเดิมในระดับที่สูง มีความต้องการรักษาโบราณสถานในระดับสูง และมีระดับการรักษาผลประโยชน์ที่สูง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการร่วมวางแผนโครงการติดตามผลงานและร่วมแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

จารุเชษฐา เรื่องสุวรรณ (2546 : 69) ได้ศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ตัวชี้วัดที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนมากที่สุดคือ การแก้ไขความขัดแย้งภายในชุมชน การจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และตัวชี้วัดที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ การดูแลความปลอดภัย

สาคริน บุญพิทักษ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนและผลการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีมากขึ้น

นาตยา ธนพลเกียรติ (2546 : 59) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกษตรกรรมในอำเภอด่านช้าง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในอำเภอด่านช้าง จังหวัดนครราชสีมา คือ การตลาด ทรัพยากร และการบริการ

อาคม อาจแสง (2546 : 82) ได้ศึกษาศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด การสำรองที่พัก การประสานกับบริษัทนำเที่ยวเอกชน และหน่วยงานของรัฐ การประชาสัมพันธ์ และปัญหาการแย่งลูกค้าและการตัดราคากันเองในหมู่เจ้าของโฮมสเตย์ และปัญหาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

ณชพงศ์ จันจุฬา (2548 : 75) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

เบญจา จันทร และคณะ (2549 : 71) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกลุ่มผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย และร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ส่วนกลุ่มที่เป็นผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการ และประชาชนจะร่วมเสียสละแรงงานในกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอายุ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ (2549) ได้ศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ศักยภาพของกลไกประกอบด้วยผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล ศักยภาพในด้านการจัดการ พบว่ามีการประสานความความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูง ศักยภาพด้านบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว บำเพ็ญบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง

วันชัย อัครทวีทอง (2549 : 45) ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านวังคำแคน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวมีศักยภาพมาก (ร้อยละ 61.76) ตัวชี้วัดศักยภาพที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ทัศนียภาพของผู้นำชุมชน 2) ความพิเศษ

หรือสิ่งหายาก ไม่เหมือนใคร หาชมได้น้อยมาก และ 3) ความเหมาะสมในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ปัญหาอุปสรรค สมาชิกกลุ่มบริหารการท่องเที่ยว เช่น การดูแลนักท่องเที่ยว การกำหนดอัตราค่าให้บริการแก่นักท่องเที่ยว วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร พาหนะนำเที่ยว การดูแลความปลอดภัย การป้องกันรักษาพืชพรรณธรรมชาติ และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

2.5 สรุป

ปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวไปใช้บริการ คือ ลักษณะพื้นที่ การจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ ความต้องการของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารของนักท่องเที่ยว ตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยว ได้แก่ ทัศนคติของผู้นำชุมชน ความพิเศษหรือสิ่งหายาก ไม่เหมือนใคร และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนมากที่สุดคือ การแก้ไขความขัดแย้งภายในชุมชน การจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มชาวบ้าน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการ เช่น การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว การกำหนดกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตามยังพบว่า ผู้นำชุมชน ยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างต่ำ แต่มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างสูง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงสร้างขององค์กรชุมชน ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดสรรรายได้ การจัดหาเงินทุนและจำนวนสมาชิกขององค์กรชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่ชุมชนมีความพร้อมและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ความพร้อมของชุมชน สิ่งจูงใจ การจัดการ และนโยบายของภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวมี

ความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การเป็นสมาชิก กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้มี 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐ

ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาด้านการบริการ ผลกระทบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง ด้านความปลอดภัย ปัญหาการนำผลผลิตการเกษตรที่มีอยู่หรือสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เด่นในชุมชนมาเชื่อมกับการท่องเที่ยว การตลาด การสำรองที่พัก การประสานกับบริษัทนำเที่ยวและหน่วยงานของรัฐ การประชาสัมพันธ์ การจัดองค์กรชาวบ้าน ปัญหาการแย่งลูกค้าและการตัดราคากันเอง และปัญหาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม สิ่งที่ต้องมีการพัฒนา ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ระบบกำจัดของเสีย และรวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 บทนำ

ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอเป็นลำดับต่อไป

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1.1 ตัวแปรต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ประชาชนท้องถิ่น

3.2.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับศักยภาพ และระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.2.2 วิธีการศึกษา

3.2.2.1 ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น เพื่อทราบข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ ระดับศักยภาพในปัจจุบันและระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.2.2.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในปัจจุบันและความต้องการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความสำเร็จการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

3.3 ระเบียบวิธีวิจัย

ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ ดังนี้

3.3.1 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

3.3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นดังนี้

1) ประชากร เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ประชาชนในท้องถิ่น

2) กลุ่มตัวอย่าง

(1) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุ่มได้อำเภอปากช่อง จังหวัดสุรินทร์ สุ่มได้อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ สุ่มได้อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สุ่มได้อำเภอโขงเจียม จังหวัดศรีสะเกษ สุ่มได้อำเภอขุนหาญ และจังหวัดชัยภูมิ สุ่มได้อำเภอเทพสถิตย์

(2) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 40) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากอำเภอ 6 อำเภอ กลุ่มตัวอย่างละ 1-2 คน รวม 27 คน ดังแสดงในตารางตารางที่ 3.1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (คน)	
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
1 ผู้นำท้องถิ่น	300	169	6
2 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	110	86	7
3 เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว	280	162	6
4 ประชาชนในท้องถิ่น	4,250,000	400	8
รวม	-	807 คน	27 คน

3.3.1.2 **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีจำนวน 2 ชุด คือ 1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น และ 2) แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว แต่ละชุดมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น มีโครงสร้างของแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและทางเศรษฐกิจ เป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับ และเขียนตอบสั้น ๆ

- ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา
- ลักษณะพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ สถานภาพในครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเฉพาะที่เป็นรายได้ในการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- ประสพการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การเข้าร่วมเป็นกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตอนที่ 2 ระดับศักยภาพของในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีข้อรายการสอบถามจำแนกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านจำแนกเป็นรายการ รวมจำนวน 27 รายการ ดังนี้

- ด้านบุคลิกภาพ มี 5 รายการ ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี 2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3) ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน 4) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และ 5) ความสามัคคี รักท้องถิ่น

- ด้านความรู้ความเข้าใจ มี 4 รายการ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 2) ระบบนิเวศ 3) ธรรมชาติที่เป็นอยู่ และ 4) สังคมวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น

- ด้านการบริหารจัดการ มี 15 รายการ ได้แก่ 1) การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3) การให้บริการ

ข้อมูล บ้าย หรือแผนพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว 4) การแนะนำให้อ่านข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ 5) การแนะนำให้อ่านข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 6) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ 7) การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น 8) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น 9) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม 10) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น 11) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น 12) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น 13) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว 14) การติดตามผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และ 15) การนำเสนอปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง

- ด้านการพึ่งตนเอง มี 3 รายการ ได้แก่ 1) การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้ 2) การสร้างกิจกรรม หรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน และ 3) การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีข้อรายการสอบถามจำแนกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านจำแนกเป็นรายการย่อย ๆ รวมทั้งสิ้น จำนวน 27 รายการ เป็นข้อความเดียวกันกับตอนที่ 2

ตอนที่ 4 ความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยว มีลักษณะข้อคำถามดังนี้

ข้อ 1 ความต้องการหรือไม่ต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นตนเอง เป็นแบบสำรวจให้เลือก 1 รายการ และมีช่องว่างให้เขียนตอบแสดงเหตุผลสั้น ๆ

ข้อ 2 มีรายการกิจกรรมที่กำหนด (15 กิจกรรม) และรายการอื่น ๆ ที่ผู้ตอบเขียนตอบเพิ่มเติมได้ โดยให้ผู้ตอบพิจารณาว่ามีความต้องการพัฒนาในระดับใด (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยที่สุด) ทั้งนี้ เลือกตอบได้มากกว่า 1 กิจกรรม

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เขียนตอบอิสระ

**แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ
ธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว** มีโครงสร้างของแบบสอบถาม
ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับ

1) สถานภาพของการเป็นผู้นำชุมชน มีข้อรายการให้เลือก ได้แก่
ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ หรือเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว

2) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา และ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 ความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นข้อคำถาม
เกี่ยวกับความต้องการหรือไม่ต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นตนเอง เป็นแบบสำรวจมี
รายการให้เลือก 2 รายการ (ต้องการหรือไม่ต้องการ) ให้เลือก 1 รายการ และมีช่องว่างให้เขียน
ตอบแสดงเหตุผลสั้น ๆ ประกอบรายการที่เลือกนั้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแบบปลายเปิดให้
ผู้ตอบได้เขียนตอบอิสระ

3.3.1.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์ในการเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จาก
กรอบแนวคิดการวิจัย

2) กำหนดชนิด รูปแบบ และเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้

3) กำหนดคุณลักษณะบ่งชี้ถึงศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้จากการตรวจ
เอกสารเพื่อใช้เป็นข้อคำถาม

4) จัดทำแบบสอบถามสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำเอาคุณลักษณะบ่งชี้ถึง
ศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้กำหนดนั้น มา
จัดทำเป็นแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมี
คุณสมบัติเป็นผู้ที่ทำการศึกษารื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการพัฒนาชุมชน หรือเป็นผู้ที่
ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์โดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการพัฒนา
ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องนั้น และให้ค่า
น้ำหนัก โดยได้แบ่งค่าน้ำหนักเพื่อบ่งชี้ถึงความสำคัญของคุณลักษณะบ่งชี้ศักยภาพของคนใน
ท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่มีความสำคัญต่ำ ให้คะแนนเป็น 1

ระดับที่มีความสำคัญปานกลาง ให้คะแนนเป็น 2

ระดับที่มีความสำคัญสูง ให้คะแนนเป็น 3

นอกจากนี้ หากผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามียุทธศาสตร์ที่ควรเพิ่มเติม ก็สามารถระบุเพิ่มได้ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่เพิ่มเติมจะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้ง จึงจะได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถดำเนินการต่อไปได้ ในการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการระดมความคิดในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งคำตอบที่ได้สามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจได้ วิธีถ่วงน้ำหนัก (weighing score method) ซึ่งดัดแปลงมาจาก Emphandhu และ Chettamart (1997)

ในกรณีที่ เป็นระดับคะแนน นำคะแนนรายชื่อของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย แล้วพิจารณาข้อที่เข้าเกณฑ์ที่ต้องตัดไว้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 ขึ้นไป หากรายการใดไม่อยู่ในเกณฑ์นี้ก็ปรับปรุงแล้วแต่กรณีให้เหมาะสมต่อไป

5) วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อคุณลักษณะบ่งชี้ถึงศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เข้าเกณฑ์ใช้เป็นข้อมูลประกอบการร่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งหลังจากส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 9 ท่าน (ท่านละ 1 ชุด) ได้รับกลับคืนมา 9 ชุด ผลการวิเคราะห์ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคะแนนถ่วงน้ำหนัก (weighing score)

6) ร่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามชนิดรูปแบบที่กำหนด ซึ่งมีแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น และชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ดังนี้

- กำหนดข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ บริบทของชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และกำหนดข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เขียนแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นได้

- นำเอาคุณลักษณะบ่งชี้ถึงศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ใช้เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และใช้ข้อคำถามเดียวกันนั้น เป็นข้อคำถามถึงระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นด้วยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วย

7) การตรวจสอบคุณภาพ นำร่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความเป็นปรนัย (การใช้

ภาษาชัดเจน (ซึ่งเฉพาะและเข้าใจง่าย) โดยผู้เชี่ยวชาญว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับิด มี 5 ระดับ (5 4 3 2 และ 1 หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ) แล้วนำผลคะแนนการประเมินรวม มาหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พิจารณารายการที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1 อยู่ในเกณฑ์ดีแล้ว หากรายการใดไม่อยู่ในเกณฑ์นี้ก็ปรับปรุงแล้วแต่กรณีให้เหมาะสมต่อไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531 : 124) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

- ด้านความเป็นปรนัย ผู้เชี่ยวชาญให้แก้ไขสำนวนภาษาบางส่วน ซึ่งได้พิจารณาปรับปรุงแล้ว ทำให้มีการใช้ภาษาได้ชัดเจน ซึ่งเฉพาะและเข้าใจง่าย

- ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทุกข้อรายการที่ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินได้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เห็นด้วยระดับมากที่สุด ส่วนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่ถึง 1 ทุกข้อ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

8) จัดทำเป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลฉบับจริง และเตรียมพร้อมนำไปใช้จริง

คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) ค่าที่ยอมรับได้มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (ดุจเดือน พันธุมนาวิน, 2550 : 20) ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพ	ด้านความรู้ ความเข้าใจ	ด้านการบริหาร จัดการ	ด้านการพึ่งพา ตนเอง
.82	.86	.95	.86

3.3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ นอกจากเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่มแล้ว ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการถ่ายภาพ และการสังเกต ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูล โดยประสานงานทั้งเป็นหนังสือราชการและการใช้โทรศัพท์ติดต่อดำเนินการ ไปยังหน่วยงาน/ผู้เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน ก่อนเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ภายหลังจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วเสร็จ ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

- สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ แล้วนำผลจากข้อมูลที่ได้รับ มาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของประชากร ลักษณะของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว และระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่น ในกรณีค่าที่ได้จากการคำนวณค่าเฉลี่ยจากมาตราส่วนประมาณค่า ใช้เกณฑ์แปลผล ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	มาก
2.51-3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	น้อย
1.50 ลงมา	หมายถึง	น้อยที่สุด / ควรปรับปรุง

2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ กรณีที่ข้อมูลมีลักษณะเป็นข้อความ การบรรยาย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.3.2 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

3.3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กล่าวมา

3.3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีจำนวน 2 ชุด ซึ่งทั้ง 2 ชุดนี้ เป็นชุดเดียวกันกับเครื่องที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กล่าวมา มีข้อคำถามปรากฏในตอนที่ 3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ

3.3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับการดำเนินงานในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3.3.3 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เขียนตอบอิสระของแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบสอบถามชุดที่ 2 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) ซึ่งแบบการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้บันทึกข้อความของผู้เก็บข้อมูล และใช้เทปบันทึกเสียงซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1) สถานภาพ มีชื่อรายการให้เลือก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ หรือเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้
- 2) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่

- 1) การกำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติขององค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือองค์กรอื่น ๆ ในชุมชน
- 2) เนื้อหาที่กำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้าเคย ซึ่งมีให้เลือก 5 รายการ เช่น พัฒนาหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว จัดตั้งกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว การจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่น ๆ (ระบุ)
- 3) การแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- 4) การแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ามีตามข้อ 3) อยู่ในระดับใด (มาก ปานกลาง หรือน้อย)
- 5) การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 6) ถ้ามีการกำหนดมาตรการ ตามข้อ 5) ชุมชนได้กำหนดมาตรการด้านใด เช่น กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดมาตรการไม่ให้ทำลาย

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดรูปแบบ ประเภท ลักษณะการท่องเที่ยว กำหนดจุดขายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ (ระบุ)

7) การรวมกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีหรือไม่ ถ้ามีมีที่กลุ่มอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 ศักยภาพและความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีประเด็นที่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว และมีความต้องการพัฒนาศักยภาพนั้นเพียงใด จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเอง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นส่วนที่ใช้สำหรับบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประเด็นอื่น ๆ ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดังตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง
1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้	แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามชุดที่ 2	- ประชาชนในท้องถิ่น - ผู้นำชุมชน - ผู้ประกอบการ - เจ้าหน้าที่
2. เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้	แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามชุดที่ 2	- ประชาชนในท้องถิ่น - ผู้นำชุมชน - ผู้ประกอบการ - เจ้าหน้าที่
3. เพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน	แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามชุดที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่ม	- ประชาชนในท้องถิ่น - ผู้นำชุมชน - ผู้ประกอบการ - เจ้าหน้าที่

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.4.1 ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

3.4.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.4 ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

3.4.5 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเชิงปริมาณ

3.4.6 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงปริมาณ

3.4.7 จัดทำเป็นเอกสารรายงานเชิงปริมาณฉบับร่าง

3.4.8 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เอกสารรายงานเชิงปริมาณฉบับร่าง

3.4.9 รายงานความก้าวหน้าเชิงปริมาณ

3.4.10 ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.4.11 ถอดความจากเทปและการบันทึก

3.4.12 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงคุณภาพ

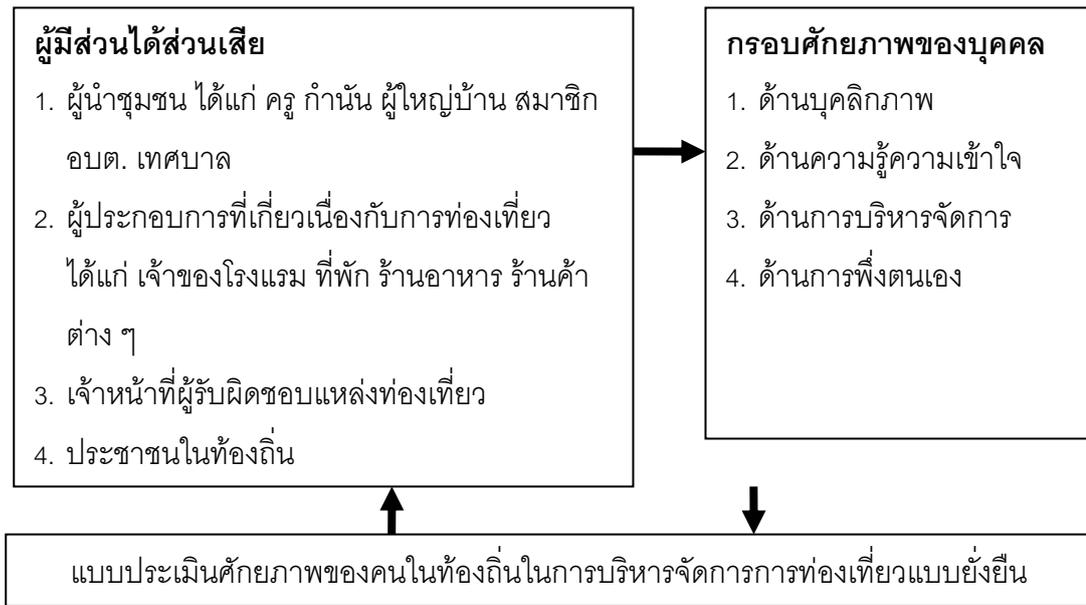
3.4.13 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงคุณภาพและปริมาณ

3.4.14 จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

3.4.15 ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

3.4.16 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.5 สรุป

การวิจัยในครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ประชาชนท้องถิ่น ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับศักยภาพและระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิธีการศึกษาจากการใช้แบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1 บทนำ

ในการนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ จะนำเสนอเริ่มจากผลการศึกษา กล่าวถึง ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ศักยภาพความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวทางยุทธศาสตร์ที่มุ่งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ที่กลุ่มอีสานใต้ได้รับความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

4.2 ผลการศึกษา

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ในครั้งนี้ ดังนี้

4.2.1.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมีจำนวนทั้งสิ้น 807 คน จำแนกเป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ 57.50) เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.32) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.60) และส่วนใหญ่เรียนจบประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 36.80) จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมีจำนวนทั้งสิ้น 27 คน กระจายอยู่ทั้ง 6 จังหวัดดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 7 คน เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 6 คน และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 8 คน

4.2.1.2 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 45.48) อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 42.30)

ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 29.60) มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท และระหว่าง 5,000-10,000 บาท (ช่วงละร้อยละ 31.57)

4.2.1.3 ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบกิจการที่มีรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 20.04) รองลงมา ได้แก่ โฮมสเตย์และศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 15.52) การเดินป่าศึกษาธรรมชาติและการขายของที่ระลึก (ร้อยละ 10.78) ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.00) ไม่ได้เป็นกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 74.14) เคยรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 68.32) ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 35.56) รองลงมา ได้แก่ วิชชุ (ร้อยละ 18.83) หนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 12.93) และเจ้าหน้าที่รัฐ (ร้อยละ 10.78) ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 55.38) เรื่องที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 41.83) รองลงมา ได้แก่ การจัดการการท่องเที่ยว (ร้อยละ 22.88) และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 18.30)

4.2.2 ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร ตอบคำถามได้ ดังนี้

4.2.2.1 ศักยภาพด้านบุคลิกภาพ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ($\bar{X}=3.768$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดีระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.490$) ส่วนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และความสามัคคีรักท้องถิ่นมีศักยภาพระดับมาก ($\bar{X}=3.770$ $\bar{X}=3.890$ $\bar{X}=3.680$ และ $\bar{X}=4.010$ ตามลำดับ)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลว่า การท่องเที่ยวไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่เกิดประโยชน์อันใด มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น บางส่วนยังมองถึงสภาพสังคมไม่ปลอดภัย มีใจผู้ร้ายที่ควบคุมไม่ได้ ในส่วนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลคือ การได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้รู้ประวัติศาสตร์ของไทย ได้เผยแพร่วัฒนธรรมความรู้ความสวยงามและสืบทอดจนถึงลูกหลาน เกิดความรักท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม

4.2.2.2 ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.309$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.060$ $\bar{X}=3.020$ และ $\bar{X}=3.440$ ตามลำดับ) ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นระดับมาก ($\bar{X}=3.710$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นการทำลายธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเสื่อมสลาย สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสภาพและไม่น่าอยู่ สภาพแวดล้อมเสื่อมแหล่งน้ำกำลังจะหมด ทิ้งขยะมาก เปิดร้านอาหารจำนวนมาก มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา ในอีกส่วนหนึ่งก็เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ขายของได้ ได้ประกอบอาชีพ มีงานทำในท้องถิ่นไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้รายได้มากขึ้น การท่องเที่ยวจะนำเงินและความเจริญสู่ท้องถิ่น การได้ออนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น จะได้เป็นการพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็พบว่าท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ธรรมชาติ ระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น รวมถึงประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4.2.2.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.153$) ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีเพียงการรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เท่านั้นที่มีศักยภาพระดับมาก ส่วนรายการที่เหลือ 14 รายการ นั้น มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.010$) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X}=2.950$) การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.140$) การแนะนำข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ ($\bar{X}=3.200$) การแนะนำ ให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ($\bar{X}=2.910$) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ ($\bar{X}=3.370$) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ($\bar{X}=3.320$) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.250$) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.090$) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.210$) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.140$) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว

($\bar{X}=2.980$) การติดตามและการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ($\bar{X}=3.140$) และการนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.030$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีธรรมชาติ รวมถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่น่าสนใจมีมากมายและมีคุณค่ามหาศาล แสดงถึงศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นกับคนในท้องถิ่นที่จะเห็นโอกาสในการพัฒนาเข้ามาจัดการให้เกิดระบบระเบียบแบบแผน เช่น หลายแห่งมีปลามากมายอยากให้ดูวิธีการจับปลา “ที่ปักหรืออีร์สอร์ทไม่พอให้ปักกับชาวบ้านก็ได้ตื่นเช้ามาก็ไปจับปลากับชาวบ้าน” “ทำไม่ไม่ทำบ้านแต่ละหลังเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปเลย ที่ปักก็ราคาถูกลง” เป็นต้น ซึ่งสวนทางกับศักยภาพในการบริหารของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เป็นหน่วยงานทางราชการ ยังไม่ได้สนับสนุนด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแก่เจ้าหน้าที่เท่าที่ควรจะเป็น งบประมาณส่วนใหญ่มุ่งเน้นสร้างแต่สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่องค์กรท้องถิ่นได้ดำเนินการคือ การแข่งเรือ งานประเพณีต่าง ๆ การประกวดสาวงาม เป็นต้น การกำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ได้ดำเนินการแล้ว เรื่องที่กำหนดนี้ส่วนใหญ่เป็นการจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว วิทยุสปอร์ตโฆษณา รองลงมาซึ่งพบว่าการดำเนินงานน้อยมาก ได้แก่ การพัฒนาหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว และการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตามท้องถิ่นยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนปัญหาการจัดการยังไม่เป็นระบบ ไม่เป็นรูปธรรม คนในท้องถิ่นยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การประสานงานระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ราบรื่น การมีส่วนร่วมประเมินผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงทักษะการบริหารจัดการในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการ การแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษา และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้ดำเนินการ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่มีการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ในระดับน้อย ในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ได้กำหนดจุดขายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว รองลงมาคือการกำหนดมาตรการไม่ให้ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดรูปแบบ ประเภท และลักษณะการท่องเที่ยว ไม่ปรากฏ

4.2.2.4 ศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้าน

การพึ่งตนเองระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.194$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า มีศักยภาพระดับปานกลางทั้ง 3 รายการ ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.300$) การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ($\bar{X}=3.160$) และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X}=3.120$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมองไม่เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ยังมองไม่เห็นโอกาสที่จะมีรายได้จากการท่องเที่ยว พอถึงเทศกาลชุมชนก็จะเข้ามาหารายได้กับแหล่งท่องเที่ยว พอหมดเทศกาลชุมชนก็มองไม่เห็นคุณค่า ประเภทกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่เอื้ออำนวย มากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ไหมสเดย์ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ยังไม่มีการบริหาร/แนะนำในการจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกหรือบริการกิจกรรมการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมองว่า ท้องถิ่นควรสนับสนุนได้เลยไม่ต้องรอหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ เนื่องจากมีงบประมาณอยู่แล้ว เช่น อุดหนุนเลี้ยงปลาในกระชัง ปลาไร่ ปลาส้ม หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในท้องถิ่น กิจกรรมการบริการไม่ต้องทำใหม่แต่ปรับปรุงเรื่องความสะดวก การให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วม จัดทำบ้านเรือนแต่ละหลังให้เป็นที่พัก เป็นการจัดการที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ยังมีโอกาสในการมีรายได้จากประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวบ้านหรือในวิถีชีวิตชนบท “บางครั้งนักท่องเที่ยวไปหาปลากับเราเขาให้ชั่วโมงละ 20 บาท” “การหาปลามันเป็นศาสตร์ มีวิธีการของมัน ถ้าน้ำขึ้นเราต้องดูว่าตรงไหนน้ำลึก ตรงไหนน้ำตื้น ต้องวางมอ (อวน) อย่างไร สิ่งนี้นักท่องเที่ยวต้องการไปนั่งเรือดู ให้ดูวิธีการจับปลา” จึงน่าจะมีการท่องเที่ยวเชิงอาชีพ เชิงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ “คือมันมีหลายอย่างที่จะเสนอให้นักท่องเที่ยว” ผู้นำมองที่เห็นโอกาสชุมชนความคิดรวบยอดนี้สำคัญมาก โดยมีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชนและภาคราชการ มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่มีไม่มากนัก กลุ่มที่รวมตัว ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์ไม้เบญจพรรณ กลุ่มเดินป่า กลุ่ม OTOP กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

สรุปได้ว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และความสามัคคีรักท้องถิ่น แต่ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามมีศักยภาพในระดับปานกลาง รวมถึงศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน สำหรับด้านการพึ่งตนเอง

ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่มีอยู่แล้วในชุมชน และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น คนในท้องถิ่นมีทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและลบ ทั้งยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตามคนในท้องถิ่นก็มองเห็นศักยภาพด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และแหล่งธรรมชาติที่จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังมองไม่เห็นคุณค่าและโอกาสดังกล่าว

4.2.3 ความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นอย่างไร ตอบคำถามดังกล่าวได้ ดังนี้

4.2.3.1 การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.885$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 5 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี ($\bar{X}=3.830$) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}=3.870$) ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ($\bar{X}=3.920$) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=3.800$) และความสามัคคีรักท้องถิ่น ($\bar{X}=4.020$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นยังหวังพึ่งระบบราชการ โดยต้องการให้หน่วยงานราชการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต มองเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นระบบกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามัคคีกันช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบคือ เร่งสร้างความตระหนักการรู้คุณค่าท้องถิ่นของตนเอง การสร้างจิตสำนึกให้เด็ก ๆ ที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2.3.2 การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นมีระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.667$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X} = 3.600$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.560$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่ ($\bar{X} = 3.720$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.790$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญแก่ชุมชน ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบคือ เร่งรัดสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยว เรื่องของฐานข้อมูล กระตุ้นด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จัดกิจกรรมแนะนำการท่องเที่ยว อบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน

4.2.3.3 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.560$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.550$) การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ ($\bar{X} = 3.580$) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.760$) การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.770$) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ($\bar{X} = 3.680$) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.640$) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.352$) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.530$) ส่วนอีก 7 รายการที่เหลือ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.420$) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X} = 3.450$) การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.440$) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.470$) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.480$) การติดตาม และการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.470$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะยังมีการทำลายธรรมชาติและทำลายป่าไม้บ่อย ๆ “คนรักษาก็รักษา คนตัดก็ตัด อยากได้เงิน เพราะท้องมันหิว” มีผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ มีการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น อิทธิพลของคนบางกลุ่มที่มีส่วนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดหายไป คนในท้องถิ่นมีความเข้าใจเห็นว่าบางครั้งกำลังเจ้าหน้าที่ที่กำลังไม่เพียงพอที่จะบริการนักท่องเที่ยวแต่ก็ต้องขอให้ทำป้ายโฆษณาต่าง ๆ และป้ายบอกทางให้ชัดเจน รวมถึงการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน ให้มากขึ้น อยากให้ฝึกเยาวชน เป็นมัคคุเทศก์จัดแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน บางแห่งมีพื้นที่ขนาดเล็กแต่ก็ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมีมากพอที่จะสร้าง อาชีพ รายได้ให้กับชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพของคน

4.2.3.4 การพัฒนาด้านการพึ่งตนเอง คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาคุณภาพด้านการพึ่งตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.596$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าทั้ง 3 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้ ($\bar{X} = 3.650$) การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน ($\bar{X} = 3.660$) และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.670$)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่านอกจากคนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยว และต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเข้าใจคือการมีรายได้น้อย ชาวบ้านต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ คนในท้องถิ่นจึงต้องการให้พัฒนาอาชีพทั้งในอาชีพที่มีอยู่เดิม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ประเภทกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยมากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (39.30) รองลงมาคือ เทียวถ้ำและน้ำตก (32.10) การนั่งช้าง/ขี่ม้า (31.90) การขายของที่ระลึก (29.30) นอกจากนี้ยังต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์ การประดิษฐ์ดอกไม้เป็นอาชีพเสริมของเยาวชนรุ่นใหม่และสตรีหรือทำเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ถึงแม้คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพในระดับมาก แต่ก็ยังมีความต้องการพัฒนาคุณภาพในด้านนี้อยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการพัฒนาคุณภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน การพัฒนายังหวังพึ่งระบบราชการ ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบด้านความรู้

ความเข้าใจ ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยว ฐานข้อมูล การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน และการสร้างความตระหนักการรู้คุณค่าท้องถิ่นของตนเอง ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การรักษาธรรมชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน และการบริการนักท่องเที่ยว และด้านการพึ่งตนเอง ได้แก่ การสร้างและการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ขึ้นตามสภาพท้องถิ่น

จากการเปรียบเทียบระหว่างระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่น พบว่าทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2.4 แนวทางยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ตอบคำถามได้ ดังนี้

4.2.4.1 **ด้านบุคลิกภาพ** การปรับทัศนคติเพื่อสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นทั้งผลกระทบเชิงบวกและลบเกี่ยวกับผลการจัดการการท่องเที่ยว และการสร้างความมั่นใจในการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ที่คนในท้องถิ่นต้องเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อการปรับตัวอย่างกลมกลืน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4.2.4.2 **ด้านความรู้ความเข้าใจ** การสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ การเห็นคุณค่าที่ดั่งาม และการอนุรักษ์ที่กลมกลืนกับยุคสมัยในประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ และทรัพยากรธรรมชาติแก่คนในท้องถิ่น รวมถึงผู้เกี่ยวข้องควรได้ศึกษาและทำความเข้าใจชีวิตของคนในท้องถิ่นในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เขาเป็นอยู่ทั้งประเพณี วัฒนธรรมภาษาทั้งภาษาพูด ภาษากาย ที่มักพูดหรือทำให้สนุกทั้งที่อาจเป็นการดูหมิ่น เหยียดหยามทางวัฒนธรรมอย่างไม่มีตั้งใจ รวมถึงการศึกษาและทำความเข้าใจแบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง เกิด

ความเข้าใจและเป็นการให้เกียรติระหว่างกัน ทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ในการร่วมมือและการทำงานร่วมกันที่สำคัญยิ่งระหว่างคนท้องถิ่นต่างวัฒนธรรม

4.2.4.3 ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมพัฒนา และร่วมชื่นชม ในรูปแบบของกลุ่ม หรือองค์กรเป็นองค์ประกอบหลัก การสร้างหรือการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา ทักษะเชิงสังคมและวัฒนธรรม และการดำรงอยู่ในเจตคติที่ดีและเข้าใจระหว่างกัน อย่างลึกซึ้งและสม่ำเสมอ ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำควบคู่กันไปคือการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง การใช้ประโยชน์ร่วมกัน การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จนกระทบกับวิถีชีวิตหรือคุณค่าของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิด และเป็นการจัดการที่ได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

4.2.4.4 ด้านการพึ่งตนเอง การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ซึ่งมีทั้งนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปกครอง และด้านอื่น ๆ ที่นอกจากเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวและยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น การส่งเสริมหรือสนับสนุนคนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมหมายถึงการได้รับประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และรวมถึงชีวิตที่สุนทรีย์ ตระหนักถึงคุณค่า ความงามในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เป็นอยู่

สรุปได้ว่า แนวทางยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จัดให้มีนักวิจัยอยู่ในพื้นที่ สนับสนุนและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3 อภิปรายผล

4.3.1 ด้านบุคลิกภาพ

คนในท้องถิ่นที่ส่วนหนึ่งที่เห็นว่าไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่เกิดประโยชน์อันใด มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้นสอดคล้องกับ ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544 : 75) ที่พบว่า การบริการการท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ อาคม อาจแสง (2546) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวยังมีปัญหาผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรม นั่นก็แสดงให้เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่อาจทำให้เกิดปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวในอนาคตได้ เช่น ปัญหาการให้ความร่วมมือ ความสามัคคี รักท้องถิ่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ข้อกังวลดังกล่าวนี้มีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีสวนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเนื่องจากได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้รู้ประวัติศาสตร์ของไทย ได้เผยแพร่วัฒนธรรมความรู้ความสวยงามและสืบทอดจนถึงลูกหลาน เกิดความรักท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม นั่นแสดงว่าคนในท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่งมองเห็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว และยังเป็นปัจจัยทำให้คนในท้องถิ่นมีสำนึกรักท้องถิ่นด้วย จากทัศนคติต่อการท่องเที่ยวทั้งทางลบและทางบวกดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับ กำธร ศรีน้อย (2544) ที่พบว่า การร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนยังไม่ชัดเจน เป็นที่ทราบกันว่าในปัจจุบันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว และสร้างรายได้แก่ประเทศอย่างมหาศาล แต่ความจริงที่ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอก็คือธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ซึ่ง รุ่งทิพย์ กล้าหาญ (2544) กล่าวว่า การสร้างความรู้สึกรักผูกพันกับธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2531) กล่าวว่า การคำนึงถึงทัศนคติของคนเป็นเรื่องสำคัญมาก คนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเห็นแก่ส่วนรวมมาก ทัศนคติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นเอง หรือระหว่างคนท้องถิ่นกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว ซึ่งควรจระณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับประชาชนให้เข้าใจ ดังนั้น หากได้คำนึงถึงทัศนคติของคนก็ถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นด้านนี้ด้วย

4.3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจ

คนในท้องถิ่นมีศักยภาพในภาพรวมด้านความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ ขวัญบุญ (2545) ที่

พบว่า คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 52.86 และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งที่เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการทำลายธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเสื่อมสลาย สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสภาพและไม่น่าอยู่ สภาพแวดล้อมเสื่อมแหล่งน้ำกำลังจะหมด ทั้งขยะมาก เปิดร้านอาหารจำนวนมาก มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา สอดคล้องกับ ภัทริธา ธีรสวัสดิ์ (2545) ที่พบว่า มีปัญหาขยะมูลฝอย ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความขัดแย้งระหว่างผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มักง่าย เห็นแก่ตัว และขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ในอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเพราะเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น ได้ขายของได้ ได้ประกอบอาชีพ มีงานทำในท้องถิ่นไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้รายได้มากขึ้น การท่องเที่ยวจะนำเงินและความเจริญสู่ท้องถิ่น การได้ออนุรักษ์ธรรมชาติธรรมชาติในท้องถิ่น ได้เป็นการพัฒนาท้องถิ่น นำความเจริญสู่ท้องถิ่น จึงควรได้พิจารณาถึงการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2549) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องขจัดความขัดแย้งภายในชุมชน หรือภายในชุมชนกับภายนอกชุมชนด้วย ซึ่ง จารุเชษฐี เรื่องสุวรรณ (2546) พบว่า ตัวชี้วัดที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนมากที่สุดคือ การแก้ไขความขัดแย้งภายในชุมชน การจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.3.3 ด้านการบริหารจัดการ

คนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพด้านบริหารจัดการระดับปานกลาง คนในท้องถิ่นยังหวังพึ่งระบบราชการในหลายกรณี โดยต้องการให้หน่วยงานราชการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ องค์กรที่รับผิดชอบมาดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะยังมีการทำลายธรรมชาติ การจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นระบบกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่ชุมชน หน่วยงานราชการยังต้องกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำ

ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จัดกิจกรรมแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ นริศรา นงนุช (2544) ที่พบว่า ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหาด้วย และรัชชนัญ จารุวัฒนพงษ์ (2544) พบว่า คนท้องถิ่นต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ ซึ่ง นิमितพงศ์ เชาวณปริษา (2544) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การรับรู้ข่าวสารของนักท่องเที่ยว สุณณการจ คงอินทร์ (2544 : 5) พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และ นันทนุช สังวาล (2544) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดจากปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวนั้นต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ คนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ผู้มีส่วนสำคัญที่จะให้เกิดความร่วมมือนี้ก็คือ “ภาครัฐ” และในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวนั้นต้องทำอย่างต่อเนื่องให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การจัดการกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว การติดตามและการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4.3.4 ด้านการพึ่งตนเอง

ในปัจจุบันกลุ่มผู้มาเที่ยวส่วนมากจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน คนในชุมชนมีความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มากพอ รวมถึงการประสานงาน การบริหารจัดการต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นระบบ ผู้นำท้องถิ่น และคนในท้องถิ่นมองไม่เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พอถึงเทศกาลชุมชนก็จะเข้ามาหารายได้กับแหล่งท่องเที่ยว พอหมดเทศกาลชุมชนก็มองไม่เห็นคุณค่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งต้องยอมรับว่าสิ่งแรกของชาวบ้านคือเรื่องปากท้องคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่ง สุณณการจ คงอินทร์ (2544) พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนในด้านการให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สรุปได้ว่า คนในท้องถิ่นมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวที่เชิงบวกและลบแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและเอกชน ที่ผู้เกี่ยวข้องควรคำนึง ทัศนคติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นเอง คนในท้องถิ่นยังมีความรู้ความเข้าใจและมีศักยภาพด้านบริหารจัดการระดับปานกลาง แต่มีความต้องการพัฒนาระดับมาก ยังหวังพึ่งระบบราชการในการพัฒนา ประกอบกับในปัจจุบันกลุ่มผู้มาเที่ยวส่วนมากจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน คนในชุมชนมีความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มากพอ จึงต้องเร่งรีบในการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

4.4 ข้อเสนอแนะ

4.4.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

4.4.1.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนฝ่ายเดียวนั้น ทำได้ค่อนข้างยากจะต้องมีหน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ บางครั้งก็อาจพบว่าส่วนราชการไม่รับก็ยากที่จะทำได้ ขณะเดียวกันทิศทางการพัฒนาต้องชัดเจน ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวระดับจังหวัดเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญที่จะประสานให้เกิดความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ กับผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาร่วมมือกันอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็พัฒนาศักยภาพของผู้นำและคนท้องถิ่นในเชิงรุกให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อการรองรับกลุ่มผู้มาเที่ยวในอนาคตซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน

4.4.1.2 การสร้างองค์ความรู้ และการจัดการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานรับผิดชอบการท่องเที่ยว และท้องถิ่นควรได้ร่วมกันกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน และดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือต่าง ๆ โดยให้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นตลอดเวลา

4.4.1.3 ในการจัดการการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการเสริมสร้างพัฒนาบุคคลแล้ว ที่สำคัญต้องสร้างความมั่นใจให้กับคนท้องถิ่น มีหลักประกันให้กับคนในท้องถิ่นในเรื่องเศรษฐกิจ และสังคมว่าคนในท้องถิ่นนั้นต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากคนท้องถิ่นส่วนหนึ่งมีความรู้สึกที่ว่า “การท่องเที่ยวก็เป็นเพียงเด็ก ๆ มานั่งกินเหล้า ส่งเสียงอะอะไว้วายาย” จึงต้องมีการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับ ธรรมชาติ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ทั้งในเชิงของการจัดการการท่องเที่ยวและเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาผู้นำท่องเที่ยว การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว การจัดการความรู้เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 บทนำ

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน แต่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผู้มีบทบาทหน้าที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ขาดความรู้ ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทักษะการจัดการที่ดีพอ ความร่วมมือ จิตสำนึก ความสามารถด้านบริการ ขณะที่ปัญหาการท่องเที่ยวมีสะสมมากขึ้นดังกล่าว ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ลักษณะของนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากการแสวงหาความบันเทิงอย่างเดียวมาเป็นการแสวงหาความรู้และสาระบันเทิง สภาพการพัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน สังคมไทยมักกระทำที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดปัญหาซ้ำซาก การท่องเที่ยวรูปแบบยั่งยืนคือต้องรักษาสมดุลระหว่าง “คุณภาพชีวิต” กับ “รายได้” “การอนุรักษ์” กับ “ความทันสมัย” ทรัพยากรต้องอยู่ได้ จึงถือว่า “คน” เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่รวมถึงการเสริมศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนา การสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนท้องถิ่นให้ชัดเจน อันจะยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานโลกและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพ ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และเพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม นำมาแปลผลเชิงปริมาณและเชิงเนื้อหา ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมินที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ และประชาชนในอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์

อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 27 คน จาก 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 7 คน เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 6 คน และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 8 คน และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น 807 คน จาก 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ 57.50) เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.32) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.60) และส่วนใหญ่เรียนจบประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 36.80) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 45.48) และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 42.30) ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 29.60) และ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 และรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท (ช่วงละร้อยละ 31.57)

ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น จากจำนวน 464 คน มีการประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว คือขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 20.04) ไม่ได้เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.00) ไม่ได้เป็นกรรมการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 74.14) เคยรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 68.32) ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 35.56) ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 55.38) เรื่องที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 41.83)

5.2 สรุป

5.2.1 ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ และศักยภาพด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง คนในท้องถิ่นมีทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและลบ ทั้งยังแสดงความเป็นห่วงเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม คนในท้องถิ่นก็มองเห็นศักยภาพด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และแหล่งธรรมชาติที่จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกัน ผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังมองไม่เห็นคุณค่าและโอกาสดังกล่าว

5.2.2 ความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเอง ระดับมาก การพัฒนายังหวังพึ่งระบบราชการ ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยว ฐานข้อมูล การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน และการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าท้องถิ่นของตนเอง ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การรักษา ธรรมชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน และการบริการนักท่องเที่ยว และด้านการพึ่งตนเอง ได้แก่ การสร้างและการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ขึ้นตามสภาพท้องถิ่น

จากการเปรียบเทียบระหว่างระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่น พบว่าทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.3 แนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทัศนคติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นเอง การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จัดให้มีนักวิจัยอยู่ในพื้นที่ สนับสนุนและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ทั้งในเชิงของการจัดการการท่องเที่ยวและเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาผู้นำท่องเที่ยว การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว การจัดการความรู้เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร ชัยวรพร. (2546). **ศักยภาพเชิงการบริหารของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมประชาสัมพันธ์, สำนักข่าว. (2550). **เส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ**. <http://www.google.co.th>. 2007, May 18.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. (2547). **แผนยุทธศาสตร์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว**. <http://www.google.co.th>. 2007, May 18.
- กำธร ศรีน้อย. (2544). **รูปแบบความร่วมมือของภาคเอกชนกับภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษารูรกีจโรงแรมในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะกรรมการบริหารจังหวัด, สำนักงาน. (2548). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครภูเก็ต**. <http://www.google.co.th>. 2007, May 18.
- จารุเชษฐา เรืองสุวรรณ. (2546). **การประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรชัย ดั่งจาด. (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นของชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. (2537). **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนทรภรณ์ คองอินทร์. (2544). **การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านนาดี ตำบลอานาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณชพงศ์ จันจุฬา. (2548). **ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดรชณี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. (2539). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : แนวคิดหลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ”. **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาอุทยานแห่งชาติกับนันทนาการและการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน**. 27–28 พฤษภาคม 2539. กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้.

ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2550). “หลักและวิธีการหาคุณภาพแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่า”. **เอกสารประชุมปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยแบบบูรณาการและการสร้างนักวิจัยชั้นสูงทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ : แผนงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนจริยธรรม ปัญญาและสุขภาพจิตแก่เยาวชนไทย**. โครงการวิจัยแม่บทการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย รุ่นที่ 1 ครั้งที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2531). **ประสิทธิผลของหัวหน้าหน่วยงาน การพัฒนาตามทฤษฎีผู้นำของฟีดเลอร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2550). “แผนงานวิจัย เพื่อสร้าง และใช้พหุดัชนีทางจิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ชั้นที่หนึ่ง สาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการสร้างดัชนีทางจิต”. **เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเรื่องแผนงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนจริยธรรมปัญญา และสุขภาพจิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง**. โครงการวิจัยแม่บทการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย รุ่นที่ 1 ครั้งที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ตรัยวิชิต เขาแก้ว. (2546). **ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทวีป ศิริรัศมี. (2547). **รวมบทความวิจัยการท่องเที่ยว ชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปี 2547**. นนทบุรี : โรงพิมพ์ พี. เอส. พรินท์.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2549). “ติดอาวุธทางปัญญา : การบวนการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นแบบยั่งยืน”. **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**.

สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : บริดจ์ เพรส.

- ธนวัฒน์ ขวัญบุญ. (2545). **ศักยภาพของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาบ้านร่องกล้า อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชนและชนบท คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธัชชนัญ จารุวัฒนพงษ์. (2544). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกพรหมโลก ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นริศรา นงนุช. (2544). **รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนุช สัจจาลย์. (2546). **กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพพาง จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาตยา ธนพลเกียรติ. (2546). **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. (2549). “ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : ริดจ์ เพรส.
- นิมิตพงศ์ เขาวนปรีชา. (2544). **ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บานเย็น ชาญธนะวัฒน์. (2545). **การท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนชาวไทยใหญ่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เบญจา จันทร และคณะ. (2549). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี”.
รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงาน
การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
กรุงเทพฯ : ปริตจ์ เพรส.
- ประภาส อินทนปสาธน์. (2545). **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม
กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูฉิมรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2535). “องค์กรชุมชน ทางรอดของรัฐบาลและสังคมไทย”. **หนังสือพิมพ์
มติชน**. มติชนรายวัน, 10 ธันวาคม 2535.
- ประเวศ วะสี. (2549). “มองอย่างไรให้เห็นอนาคต”. **เวทีสาธารณะ อนาคตประเทศไทย**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เด็อนตุลา.
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. (2544). **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษา
ตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา
การวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนาการท่องเที่ยว, สำนักงาน. (2539). **คู่มือการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
อย่างยั่งยืน**. พัฒนาการท่องเที่ยว. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- ภราเดช พัทม์วิเชียร. (2539). “ความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) เพดาน
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องให้ความสำคัญในปัจจุบัน”. **จุลสารการท่องเที่ยว**.
18 (เมษายน-มิถุนายน).
- ภัทริรา ธีรสวัสดิ์. (2545). **การรับรู้และแนวคิดในการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
ที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา
เกาะช้าง จังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- มัทนนา นวลเจริญ. (2548). **การศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- รลิกา อังกูร. (2549). “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น”. **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : บริดจ์ เพรส.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (ม.ป.ป.). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ. (2548). “การพัฒนาจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”. **การประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาครั้งที่ 11**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- เลขาธิการวุฒิสภา, สำนักงาน. (2548). **ศักยภาพการรักษาความปลอดภัยในการจัดการการท่องเที่ยวจากต่างประเทศ : ศึกษากรณีสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง**. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วนศาสตร์, คณะ. (2542). **แผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านทุ่งสูงจังหวัดกระบี่**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณพร วณิชชานุกร วรรณวิภา จัตุชัย และมาลี บุษยะมา. (2547). **รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วันชัย อัครสีทอง. (2549). “ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านวังคำแคน อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ”. **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : บริดจ์ เพรส.
- วิจัยป่าไม้, ศูนย์. (2538). **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สถาบัน. (2544). **รายการโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ**. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน. (2541). **รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- วิทยาภรณ์ จรัสด้วง. (2544). **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิริ เหมทานนท์. (2546). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนย่านบางลำพู**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ คงปัญญา. (2549). **“บทเรียนวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายยมนา”**. **นโยบายเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เด็อนตุลา.
- ศิริวรรณ วัชรพงศ์. (2545). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมชาย เดียวกุล. (2549). **“การท่องเที่ยวตามวิถีไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”**. **รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548**. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ : บริดจ์ เพรส.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน**. สถาบันวิจัยและพัฒนา. ขอนแก่น : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สร้อยดี อาสาสรรพกิจ. (2542). **การศึกษาเพื่อหาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สาคริน บุญพิทักษ์. (2546). **กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้วกิ่งอำเภอแม่ฮ่องสอนจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุกานดา พงษ์อ้อย. (2545). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวไทยหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอภูจินารายณ์ จังกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุดาร์ตน์ นาคประกอบ. (2546). **แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยว**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงคือรากฐานของประเทศ**. สยามรัฐ (5-11 ธันวาคม).
- เสน่ห์ จามริก. (2536). **ป่าชุมชนในประเทศไทย แนวทางการพัฒนา เล่มที่ 2 ป่าชุมชนภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เสน่ห์ จามริก. (2549). **เวทีสาธารณะอนาคตประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). **“ระบบสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน”**. **นโยบายเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- อาคม อัจแสง. (2546). **ศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเคหการ คณะเคหพัฒนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพล ไทยกมล. (2544). **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไอฟาร์ เจริญชัย. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองท่องเที่ยวในชนบท : กรณีศึกษาเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- Boo, E. (1990). **Ecotourism : The Potentials and Pitsfalls**. Vol. 1 and 2. World Wild life Fund, Washington D.C.
- Eber, S. (1992). **Beyond the Green Horizon : Principles for Sustainable Tourism**. World Wide Fund for Nature, United Kingdom.
- Emphandhu D. and S. Chettamart. (1997). "What makes for a Viable Ecotourism site ?". **Proceeding of and International Seminar 28-31 January 1997 on Ecotourism for Forrest Conservation and Community Development**. Bangkok : Regional Community Forestry Trinning Center.
- Sproule, K. W. (1996). "Community-based Ecotourism Development : Identifying Partners in the Process". **The Ecotourism Equation : Measuring the Impacts**. **Bulletin Series Yale school of forestry and Environmental Studies**. Number 99. New Haven : Yale University.
- World Commission on Environment and Development. (1987). **Our Common Future**. United kingdom : Oxford.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทควมวิจัย

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคผนวก ค ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ คณะเนนถ่วงน้ำหนก

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม

ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย

ภาคผนวก ก บทความวิจัย

ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

The People Potential in Sustainable Tourism Management
In The South of North Eastern region.

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพ ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และเพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยศึกษาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และประชาชน กำหนดให้ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) จังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 27 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น 807 คน เป็นผู้นำท้องถิ่นจำนวน 160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ 57.50) การวิจัยพบว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ส่วนศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเองในระดับมาก ระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีนักวิจัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

The research in this time, there is the objective for study latency level , the requirement in latency development of a person in the locality in tourism administration likes to last long in province northeast group under, and for study strategy trend depends on for reinforce development strength and manage manner area group northeast tourism under to the permanence by affect with country neighbor group, by use the questionnaire, interviewing, and interviewing group, by study from participant group is proportionate in the locality, for example, locality leader, tourism entrepreneur,

an officer is responsible the tourist attraction, and people , fix give every a province in province northeast group under, compose, Nakhon Ratchasima, Buriram, Ubonratchathane, the crown is mischievous, and Chaiyaphum, be the sample, already random the sample like Random Sampling, a province vacates 1 amphur, which, be amphur where have tourist natural attraction is famous, get the sample that use to collect data quality amount 27 persons manner , and storage sample collects manner quantity data, the amount whole 807 persons. The research result meets that , a person in the locality has side personality level many latency, latency side understanding part, administrative manage, and relying on oneself average side, for example, personality side, understanding side, administrative manage, and relying on oneself side, the requirement develops side personality latency, understanding side, and relying on oneself side in many level , and different between the person potential in the locality and the requirement develops that important statistics way that .05 level. Strategy trend depends on for reinforce development strength and manage manner area group northeast tourism under to the permanence by affect with country neighbor group, for example, fine the attitude about the tourism for the administration travels that last long, building confidence in the living of a person in the locality , study and try to understand about the tradition, culture, practice pattern differs, of a person in the area, emphasize the administration manages to like to participate in for administration development manages systematically and continual, very have the researcher is in the area , support and encourage give a person in the locality are of good quality good life for the development that last long.

ความสำคัญ

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน แต่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผู้มีบทบาทหน้าที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ขาดความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทักษะการจัดการที่ดีพอ ความร่วมมือ จิตสำนึก ความสามารถด้านบริการ ขณะที่ปัญหาการท่องเที่ยวมีสะสมมากขึ้น ดังกล่าว ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ลักษณะของนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป จาก การแสวงหาความบันเทิงอย่างเดียวมาเป็นการแสวงหาความรู้และสาระบันเทิง สภาพการพัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน สังคมไทยมักกระทำที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดปัญหาซ้ำซาก การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องรักษาสมดุลระหว่าง “คุณภาพชีวิต” กับ “รายได้” “การอนุรักษ์” กับ “ความทันสมัย” ทรัพยากรต้องอยู่ได้ จึงถือว่า “คน” เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่รวมถึงการเสริมศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนา อันจะยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานโลกและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
2. เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์ที่พาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย** ตัวแปรต้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับศักยภาพ และระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. **วิธีการศึกษา** การใช้แบบสอบถาม เพื่อทราบข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ ระดับศักยภาพในปัจจุบันและระดับความต้องการพัฒนา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในปัจจุบันและความต้องการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวทางยุทธศาสตร์ที่พาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

2.1.1 **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากร เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 3) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ประชาชนในท้องถิ่น วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จังหวัดละ 1 อำเภอ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีชื่อเสียง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุ่มได้อำเภอปากช่อง จังหวัดสุรินทร์ สุ่มได้อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ สุ่มได้อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สุ่มได้อำเภอโขงเจียม จังหวัดศรีสะเกษ สุ่มได้อำเภอขุนหาญ และจังหวัดชัยภูมิ สุ่มได้อำเภอเทพสถิต การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 807 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จาก 6 อำเภอ กลุ่มตัวอย่างละ 1-2 คน รวม 27 คน

2.1.2 **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีจำนวน 2 ชุด คือ 1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น และ 2) แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว แต่ละชุดมีกระบวนการสร้าง ดังนี้ 1) กำหนด

วัตถุประสงค์ กำหนดชนิด รูปแบบ และเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ 2) กำหนดคุณลักษณะบ่งชี้ถึงศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องนั้น และให้คำแนะนำ 4) ร่างเครื่องมือตามชนิดรูปแบบที่กำหนด โดยกำหนดข้อความคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ บริบทของชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และกำหนดข้อความคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เขียนแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นได้ และนำคุณลักษณะบ่งชี้ถึงศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใช้เป็นข้อความ และใช้ข้อความเดียวกันนั้น เป็นข้อความถึงระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นด้วย 5) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .82 ถึง .95 จากนั้นจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับจริงและใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

2.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินงานในลักษณะเดียวกันกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กล่าวมา

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถาม มีจำนวน 2 ชุด ซึ่งทั้ง 2 ชุดนี้เป็นชุดเดียวกันกับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กล่าวมา มีข้อความปรากฏในตอนต้นที่ 3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ

2.3 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เขียนตอบอิสระของแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบสอบถามชุดที่ 2 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) ซึ่งแบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง ใช้บันทึกข้อความคำตอบของผู้ให้ข้อมูล และใช้แบบบันทึกเสียงซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ เป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มี 1) สถานภาพ มีข้อรายการให้เลือก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ หรือเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้ 2) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตอนที่ 2 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ 1) การกำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติขององค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือองค์กรอื่น ๆ ในชุมชน 2) เนื้อหาที่กำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้าเคย ซึ่งมีให้เลือก 5 รายการ เช่น พัฒนาหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว จัดตั้งกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว การจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่น ๆ 3) การแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 4) การแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ามีตามข้อ 3) อยู่ในระดับใด (มาก ปานกลาง หรือน้อย) 5) การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว 6) ถ้ามีการกำหนดมาตรการ ตามข้อ 5) ชุมชนได้กำหนดมาตรการด้านใด เช่น กำหนดจำนวน

นักท่งเที่ยวให้เหมาะสมต่อกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดมาตรการไม่ให้ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดรูปแบบ ประเภท ลักษณะการท่องเที่ยว กำหนดจุดขายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ และ 7) การรวมกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีหรือไม่มี ถ้ามีมีกี่กลุ่มอะไรบ้าง ตอนที่ 3 ศักยภาพและความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีประเด็นที่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว และมีความต้องการพัฒนาศักยภาพนั้นเพียงใด จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพึ่งตนเอง และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นส่วนที่ใช้สำหรับบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประเด็นอื่น ๆ ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูล โดยประสานงานทั้งเป็นหนังสือราชการและการใช้โทรศัพท์ติดต่อดำเนินการ ไปยังหน่วยงานผู้เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน ก่อนเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูล

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ แล้วนำผลจากข้อมูลที่ได้รับ มาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของประชากร ลักษณะของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว และระดับศักยภาพของคนในท้องถิ่น ในกรณีค่าที่ได้จากการคำนวณค่าเฉลี่ยจากมาตราส่วนประมาณค่า ใช้เกณฑ์แปลผล ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึงมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงมาก 2.51-3.50 หมายถึงปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึงน้อย 1.50 ลงมา หมายถึงน้อยที่สุด สำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้สำหรับกรณีที่มีลักษณะเป็นข้อความ การบรรยาย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสอบถามแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. **ขั้นตอนการดำเนินงาน** ได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

5.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.4 ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

5.5 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเชิงปริมาณ

5.6 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงปริมาณ

5.7 จัดทำเป็นเอกสารรายงานเชิงปริมาณฉบับร่าง

5.8 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เอกสารรายงานเชิงปริมาณฉบับร่าง

5.9 รายงานความก้าวหน้าเชิงปริมาณ

5.10 ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.11 ถอดความจากเทปและการบันทึก

5.12 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงคุณภาพ

5.13 วิเคราะห์ และสรุปผลเชิงคุณภาพและปริมาณ

- 5.14 จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
- 5.15 ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 5.16 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 807 คน เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 160 คน (ร้อยละ 19.80) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 82 คน (ร้อยละ 10.20) เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.50) และประชาชนท้องถิ่น จำนวน 464 คน (ร้อยละ 57.50) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.80) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.32) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.60) และส่วนใหญ่เรียนจบประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 36.80) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 45.48) และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 42.30) ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 29.60) และส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 และรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท (ช่วงละร้อยละ 31.57) กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น จากจำนวน 464 คน ส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 20.04) ไม่ได้เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 75.00) ไม่ได้เป็นกรรมการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 74.14) เคยรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 68.32) ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 35.56) ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ร้อยละ 55.38) และเรื่องที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 41.83) จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1. ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.1 ศักยภาพด้านบุคลิกภาพ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ($\bar{X}=3.769$)

เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดีระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.490$) ส่วนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน และความสามัคคีรักท้องถิ่น มีศักยภาพระดับมาก ($\bar{X}=3.770$ $\bar{X}=3.890$ $\bar{X}=3.680$ และ $\bar{X}=4.010$ ตามลำดับ) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลว่า การท่องเที่ยวไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่เกิดประโยชน์อันใด มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น บางส่วนยังมองถึงสภาพสังคมไม่ปลอดภัย มีโจรผู้ร้ายที่ควบคุมไม่ได้ ในส่วนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวมีเหตุผลคือ การได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้รู้ประวัติศาสตร์ของไทย ได้เผยแพร่วัฒนธรรมความรู้ความสวยงามและสืบทอดจนถึงลูกหลาน เกิดความรักท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม

1.2 ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจระดับ

ปานกลาง ($\bar{X}=3.223$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.060$ $\bar{X}=3.020$ และ $\bar{X}=3.440$ ตามลำดับ) ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นระดับมาก ($\bar{X}=3.710$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นการทำลายธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเสื่อมสลาย สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสภาพและไม่น่าอยู่

สภาพแวดล้อมเสื่อมแหล่งน้ำกำลังจะหมด ทั้งขยะมาก เปิดร้านอาหารจำนวนมาก มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา ในอีกส่วนหนึ่งก็เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ได้ขายของได้ ได้ประกอบอาชีพ มีงานทำในท้องถิ่นตนไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้รายได้มากขึ้น การท่องเที่ยวจะนำเงินและความเจริญสู่ท้องถิ่น การได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น จะได้เป็นการพัฒนาท้องถิ่น แต่ก็พบว่าท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ธรรมชาติ ระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น รวมถึงประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ พบว่าคนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.134$) ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีเพียงการรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เท่านั้นที่มีศักยภาพระดับมาก ส่วนรายการที่เหลือ 14 รายการ นั้น มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.010$) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X}=2.950$) การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.140$) การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ ($\bar{X}=3.200$) การแนะนำ ให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ($\bar{X}=2.910$) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ ($\bar{X}=3.370$) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ($\bar{X}=3.320$) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.250$) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.090$) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.210$) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X}=3.140$) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.980$) การติดตามและการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ($\bar{X}=3.140$) และ การนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.030$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีธรรมชาติ รวมถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่น่าสนใจมีมากมายและมีคุณค่ามหาศาล แสดงถึงศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นกับคนในท้องถิ่นที่จะเห็นโอกาสในการพัฒนาเข้ามาจัดการให้เกิดระบบระเบียบแบบแผน เช่น หลายแห่งมีปลามากมายอยากให้อุวิธีการจับปลา “ที่ปักหรือริสอร์ทไม่พอให้ปักกับชาวบ้านก็ได้ตื่นเช้ามาก็ไปจับปลากับชาวบ้าน” “ทำไม่ไม่ทำบ้านแต่ละหลังเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปเลย ที่ปักก็ราคาถูกลง” เป็นต้น ซึ่งสวนทางกับศักยภาพในการบริหารของเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เป็นหน่วยงานทางราชการ ยังไม่ได้สนับสนุนด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแก่เจ้าหน้าที่เท่าที่ควรจะเป็น งบประมาณส่วนใหญ่มุ่งเน้นสร้างแต่สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่องค์กรท้องถิ่นได้ดำเนินการคือ การแข่งเรือ งานประเพณีต่าง ๆ การประกวดสาวงาม เป็นต้น การกำหนดแนวทางหรือการช่วยเหลือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ได้ดำเนินการแล้ว เรื่องที่กำหนดนี้ส่วนใหญ่เป็นการจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว วิทวัสปอร์ตโฆษณา รองลงมาซึ่งพบว่ามีงบดำเนินงานน้อย

มาก ได้แก่ การพัฒนาหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว และการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างไรก็ตามท้องถิ่นยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุน ปัญหาการจัดการยังไม่เป็นระบบ ไม่เป็นรูปธรรม คนในท้องถิ่นยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การประสานงานระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ราบรื่น การมีส่วนร่วมประเมินผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงทักษะการบริหารจัดการในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ชาวผู้นำที่มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำปรึกษา และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้ดำเนินการ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ได้ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่มีการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ในระดับน้อย ในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ได้กำหนดจุดขายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว รองลงมาคือ การกำหนดมาตรการไม่ให้เกิดผลกระทบและสิ่งแวดล้อม ส่วนการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อกิจกรรมต่าง ๆ กำหนดรูปแบบ ประเภท ลักษณะการท่องเที่ยว ไม่ปรากฏ

1.4 ศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง ประชาชนท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการพึ่งตนเองระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.150$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าคนในท้องถิ่นมีศักยภาพระดับปานกลางทั้ง 3 รายการ ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.300$) การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน ($\bar{X}=3.160$) และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X}=3.120$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าผู้นำท้องถิ่นและคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมองไม่เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ยังมองไม่เห็นโอกาสที่จะมีรายได้จากการท่องเที่ยว พอถึงเทศกาลชุมชนก็จะเข้ามาหารายได้กับแหล่งท่องเที่ยว พอหมดเทศกาลชุมชนก็มองไม่เห็นคุณค่า ประเภทกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่เอื้ออำนวย มากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โฮมสเตย์ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ยังไม่มีการบริหาร/แนะนำในการจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกหรือบริการกิจกรรมการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งมองว่า ท้องถิ่นควรสนับสนุนได้เลยไม่ต้องรอหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ เนื่องจากมีงบประมาณอยู่แล้ว เช่น อุดหนุนเลี้ยงปลาในกระชัง ปลาร้า ปลาจ่อม หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในท้องถิ่น กิจกรรมบริการไม่ต้องทำใหม่แต่ปรับปรุงเรื่องความสะดวก การให้บริการห้องน้ำ ห้องส้วม จัดทำบ้านเรือนแต่ละหลังให้เป็นที่พัก เป็นการจัดการที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ยังมีโอกาสในการมีรายได้จากประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวบ้านหรือในวิถีชีวิตชนบท “บางครั้งนักท่องเที่ยวไปหาปลากับเราเขาให้ข้าวโม่งละ 20 บาท” “การหาปลามันเป็นศาสตร์ มีวิธีการของมัน ถ้าน้ำขึ้นเราต้องดูว่าตรงไหนน้ำลึก ตรงไหนน้ำตื้น ต้องวางมอม (อวน) อย่างไร สิ่งนี้นักท่องเที่ยวต้องการไปนั่งเรือดูให้ดูวิธีการจับปลา” จึงน่าจะมีการท่องเที่ยวเชิงอาชีพ เชิงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ “คือมันมีหลายอย่างที่จะเสนอให้นักท่องเที่ยว” ผู้นำมองที่เห็นโอกาสชุมชนความคิดรวบยอดนี้สำคัญมาก โดยมีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชนและภาคราชการ มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอยู่บ้างแต่มีไม่มากนัก กลุ่มที่รวมตัว ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์ไม้เบญจพรรณ กลุ่มเดินป่า กลุ่ม OTOP กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

2. ความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1 การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.946$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 5 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี ($\bar{X}=3.830$) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}=3.870$) ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ($\bar{X}=3.920$) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=3.800$) และความสามัคคีรักท้องถิ่น ($\bar{X}=4.020$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นยังหวังพึ่งระบบราชการ โดยต้องการให้หน่วยงานราชการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต มองเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นระบบกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามัคคีกันช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบ คือ เร่งสร้างความตระหนักการรู้คุณค่าท้องถิ่นของตนเอง การสร้างจิตสำนึกให้เด็ก ๆ ที่อยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นมีระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.763$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X} = 3.600$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.560$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่ ($\bar{X} = 3.720$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.790$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน ประเด็นสำคัญที่ต้องการพัฒนาอย่างเร่งรีบคือ เร่งรัดสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยว เรื่องของฐานข้อมูล กระตุ้นด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ จัดกิจกรรมแนะนำการท่องเที่ยว อบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน

2.3 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.671$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าคนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.550$) การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ ($\bar{X} = 3.580$) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.760$) การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.770$) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ($\bar{X} = 3.680$) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.640$) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.352$) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.530$) ส่วนอีก 7 รายการที่เหลือ คนในท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.420$) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X} = 3.450$) การแนะนำให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.440$) การติดต่อประสานงาน

การพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.470$) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.480$) การติดตาม และการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.470$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในท้องถิ่นต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะยังมีการทำลายธรรมชาติและทำลายป่าไม้บ่อย ๆ “คนรักเขาก็รักษา คนตัดก็ตัด อยากได้เงิน เพราะท้องมันหิว” มีผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ มีการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น อิทธิพลของคนบางกลุ่มที่มีส่วนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดหายไป คนในท้องถิ่นมีความเข้าใจเห็นว่าบางครั้งกำลังเจ้าหน้าที่มีกำลังไม่เพียงพอที่จะบริการนักท่องเที่ยวแต่ก็ต้องการให้ทำป้ายโฆษณาต่าง ๆ และป้ายบอกทางให้ชัดเจน รวมถึงการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน ให้มากขึ้น อยากให้ฝึกเยาวชน เป็นมัคคุเทศก์ จัดแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน บางแห่งมีพื้นที่ขนาดเล็กแต่ก็ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมีมากพอที่จะสร้าง อาชีพ รายได้ให้กับชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของคน

2.4 การพัฒนาด้านการพึ่งตนเอง มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.660$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าทั้ง 3 รายการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้ ($\bar{X} = 3.650$) การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชน ($\bar{X} = 3.660$) และการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.670$) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่านอกจากคนในท้องถิ่นต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนด้านการท่องเที่ยว และต้องการให้จัดการดูแลอย่างใกล้ชิดแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเข้าใจคือการมีรายได้น้อย ชาวบ้านต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ คนในท้องถิ่นจึงต้องการให้พัฒนาอาชีพทั้งในอาชีพที่มีอยู่เดิม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประเภทกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตามสภาพท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยมากที่สุดคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (39.30) รองลงมาคือ เทียวถ้ำและน้ำตก (32.10) การนั่งช้าง/ขี่ม้า (31.90) การขายของที่ระลึก (29.30) นอกจากนี้ยังต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์ การประดิษฐ์ดอกไม้เป็นอาชีพเสริมของเยาวชนรุ่นใหม่และสตรีหรือทำเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่นพบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพึ่งพาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

3.1 ด้านบุคลิกภาพ การปรับทัศนคติเพื่อสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นทั้งผลกระทบเชิงบวกและลบเกี่ยวกับผลการจัดการการท่องเที่ยว และการสร้างความมั่นใจในการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ที่คนในท้องถิ่นต้องเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการปรับตัวอย่างกลมกลืน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจ การสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ การเห็นคุณค่าที่ดียิ่ง และ การอนุรักษ์ที่กลมกลืนกับยุคสมัยในประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ และทรัพยากรธรรมชาติแก่คนในท้องถิ่น รวมถึงผู้เกี่ยวข้องควรได้ศึกษาและทำความเข้าใจชีวิตของคนในท้องถิ่นในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เขาเป็นอยู่ทั้งประเพณี วัฒนธรรมภาษาทั้งภาษาพูด ภาษากาย ที่มักพูดหรือทำให้สนุกทั้งที่อาจเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามทางวัฒนธรรมอย่างไม่ตั้งใจ รวมถึงการศึกษาและทำความเข้าใจแบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง เกิดความเข้าใจและเป็นการให้เกียรติระหว่างกัน ทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ในการร่วมมือและการทำงานร่วมกันที่สำคัญยิ่งระหว่างคนท้องถิ่นต่างวัฒนธรรม

3.3 ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมพัฒนา และร่วมชื่นชม ในรูปแบบของกลุ่ม หรือองค์กรเป็นองค์ประกอบหลัก การสร้างหรือการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา ทักษะเชิงสังคมและวัฒนธรรม และการดำรงอยู่ในเจตคติที่ดีและเข้าใจระหว่างกันอย่างลึกซึ้งและสม่ำเสมอ ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกันไปคือการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง การใช้ประโยชน์ร่วมกัน การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมาใหม่หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จนกระทบกับวิถีชีวิตหรือคุณค่าของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิด และเป็นการจัดการที่ได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

3.4 ด้านการพึ่งตนเอง การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยววัน ๆ ซึ่งมีทั้งนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปกครอง และด้านอื่น ๆ ที่นอกจากเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวและยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น การส่งเสริมหรือสนับสนุนคนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมหมายถึงการได้รับประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และรวมถึงชีวิตที่สุนทรีย์ ตระหนักถึงคุณค่า ความงามในบริบทของคนในท้องถิ่นที่เป็นอยู่

การอภิปรายผล

ด้านบุคลิกภาพ คนในท้องถิ่นที่ส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่เกิดประโยชน์อันใด มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้นสอดคล้องกับ ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544 : 75) ที่พบว่า การบริการการท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และอาคม อาจแสง (2546) พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวยังมีปัญหาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม นั่นก็แสดงให้เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่อาจทำให้เกิดปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวในอนาคตได้ เช่น ปัญหาการให้ความร่วมมือ ความสามัคคี รักท้องถิ่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ข้อกังวลดังกล่าวนี้มีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีส่วนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเนื่องจากได้อนุรักษ์ธรรมชาติในท้องถิ่น ได้รู้ประวัติศาสตร์ของไทย ได้เผยแพร่วัฒนธรรมความรู้ความสวยงามและสืบทอดจนถึงลูกหลาน เกิดความรักท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม นั้นแสดงว่าคนในท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่งมองเห็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว และยังเป็นปัจจัยทำให้คนในท้องถิ่นมีสำนึกรักท้องถิ่นด้วย จากทัศนคติต่อการท่องเที่ยวทั้งทางลบและทางบวกดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่ง

สอดคล้องกับ กัทร ศรีน้อย (2544) ที่พบว่า การร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนยังไม่ชัดเจน เป็นที่ทราบกันว่าในปัจจุบันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยอย่างมหาศาล แต่ความจริงที่ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอก็คือธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ซึ่ง รุ่งทิพย์ กล้าหาญ (2544) กล่าวว่า การสร้างความรู้สึกร่วมกันกับธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2531) กล่าวว่า การคำนึงถึงทัศนคติของคนเป็นเรื่องสำคัญมาก คนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงเห็นแก่ส่วนรวมมาก ทัศนคติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นหรือระหว่างคนท้องถิ่นกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว ซึ่งควรจะรณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับประชาชนให้เข้าใจ ดังนั้น หากได้คำนึงถึงทัศนคติของคนก็ถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นด้านนี้ด้วย

ด้านความรู้ความเข้าใจ คนในท้องถิ่นมีศักยภาพในภาพรวมด้านความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ ขวัญบุญ (2545) ที่พบว่า คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 52.86 และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า คนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งที่เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการทำลายธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเสื่อมสลาย สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสภาพและไม่น่าอยู่ สภาพแวดล้อมเสื่อมแหล่งน้ำกำลังจะหมด ทั้งขยะมากเปิดร้านอาหารจำนวนมาก มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา สอดคล้องกับ ภัทธิดา ธีรสวัสดิ์ (2545) ที่พบว่า มีปัญหาขยะมูลฝอย ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความขัดแย้งระหว่างผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มักง่าย เห็นแก่ตัว และขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ในอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเพราะเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น ได้ขายของได้ ได้ประกอบอาชีพ มีงานทำในท้องถิ่นไม่ต้องไปทำงานที่อื่น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้รายได้มากขึ้น การท่องเที่ยวจะนำเงินและความเจริญสู่ท้องถิ่น การได้อนุรักษ์ธรรมชาติธรรมชาติในท้องถิ่น ได้เป็นการพัฒนาท้องถิ่น นำความเจริญสู่ท้องถิ่น จึงควรได้พิจารณาถึงการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักในท้องถิ่นเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2539) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวที่ตอบสนองของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ในขณะเดียวกันก็ต้องขจัดความขัดแย้งภายในชุมชน หรือภายในชุมชนกับภายนอกชุมชนด้วย ซึ่ง จารุเชษฐี เรืองสุวรรณ (2546) พบว่า ตัวชี้วัดที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนมากที่สุดคือ การแก้ไขความขัดแย้งภายในชุมชน การจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการบริหารจัดการ คนในท้องถิ่น มีศักยภาพด้านบริหารจัดการระดับปานกลาง คนในท้องถิ่นยังหวังพึ่งระบบราชการในหลายกรณี โดยต้องการให้หน่วยงานราชการพัฒนาแหล่งธรรมชาติ องค์กรที่รับผิดชอบมาดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะยังมีการทำลายธรรมชาติ การจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นระบบกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่ชุมชน หน่วยงานราชการยังต้องกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวให้แก่ผู้นำท้องถิ่น

ผู้ประกอบการ จัดกิจกรรมแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ นริศรา นงนุช (2544) ที่พบว่า ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหาด้วย และรัชชนัญญ จารุวัฒนพงษ์ (2544) พบว่า คนท้องถิ่นต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่ง นิमितพงศ์ เชาวณปรีชา (2544) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การรับรู้ข่าวสารของนักท่องเที่ยว สุนทรการจ คงอินทร์ (2544 : 5) พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และ นันทนุช สังวาล (2544) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดจากปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าในการจัดการการท่องเที่ยวนั้นต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ คนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ผู้มีส่วนสำคัญที่จะให้เกิดความร่วมมือนี้ก็คือ “ภาครัฐ” และในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวนั้นต้องทำอย่างต่อเนื่องให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบครบกระบวนการ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การให้บริการข้อมูล ป้ายหรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว การแนะนำข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ การแนะนำข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวการติดตามและการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ด้านการพึ่งตนเอง ในปัจจุบันกลุ่มผู้มาเที่ยวส่วนมากจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน คนในชุมชนมีความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มากพอ รวมถึงการประสานงาน การบริหารจัดการต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นระบบ ผู้นำท้องถิ่น และคนในท้องถิ่นมองไม่เห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พอถึงเทศกาลชุมชนก็จะเข้ามาหารายได้กับแหล่งท่องเที่ยว พอหมดเทศกาลชุมชนก็มองไม่เห็นคุณค่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งต้องยอมรับว่าสิ่งแรกของชาวบ้านคือเรื่องปากท้องคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่ง สุนทรการจ คงอินทร์ (2544) พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนในด้านการให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สรุปได้ว่า คนในท้องถิ่นมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวที่เชิงบวกและลบแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและเอกชน ที่ผู้เกี่ยวข้องควรคำนึง ทัศนคติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นเอง คนในท้องถิ่นยังมีความรู้ความเข้าใจและมีศักยภาพด้านบริหารจัดการระดับปานกลาง แต่มีความต้องการพัฒนาระดับมาก ยังหวังพึ่งระบบราชการในการพัฒนา ประกอบกับในปัจจุบันกลุ่มผู้มาเที่ยวส่วนมากจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน คนในชุมชนมีความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยัง

ไม่มากพอ จึงควรต้องเร่งรีบในการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนฝ่ายเดียวนั้น ทำได้ค่อนข้างยากจะต้องมีหน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ บางครั้งก็อาจพบว่าส่วนราชการไม่รับก็ยากที่จะทำได้ ขณะเดียวกันทิศทางการพัฒนาต้องชัดเจน ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวระดับจังหวัดเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญที่จะประสานให้เกิดความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ กับผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาร่วมมือกันอย่างจริงจัง พัฒนาศักยภาพของผู้นำและคนท้องถิ่นในเชิงรุกให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อการรองรับกลุ่มผู้มาเที่ยวในอนาคตซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มเฉพาะด้าน

2. การสร้างองค์ความรู้ และการจัดการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยให้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา โดยเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นตลอดเวลา การจัดการความรู้เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และท้องถิ่นควรได้ร่วมกันกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน และดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือ ต่าง ๆ

3. ในการจัดการการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการเสริมสร้างพัฒนาบุคคลแล้ว ที่สำคัญต้องสร้างความมั่นใจให้กับคนท้องถิ่น มีหลักประกันให้กับคนในท้องถิ่นในเรื่องเศรษฐกิจและสังคมว่าคนในท้องถิ่นนั้นต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากคนท้องถิ่นส่วนหนึ่งมีความรู้สึก ว่า “การท่องเที่ยวก็เป็นเพียงเด็ก ๆ มานั่งกินเหล้า ส่งเสียงเอะอะโวยวาย” จึงต้องมีการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงผลกระทบต่อเหล่านี้ด้วย

4. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติ ประเพณี ศิลปและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาผู้นำท่องเที่ยว การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว

.....

บรรณานุกรม

- กำธร ศรีน้อย. (2544). **รูปแบบความร่วมมือของภาคเอกชนกับภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษารุรกีจโรงแรมในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุเชษฐา เรื่องสุวรรณ. (2546). **การประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฐนณการจ คงอินทร์. (2544). **การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษานานาติน ตำบลอานาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2531). **ประสิทธิผลของหัวหน้าหน่วยงาน การพัฒนาตามทฤษฎีผู้นำของพิตเลอร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ธนวัฒน์ ชวัญบุญ. (2545). **ศักยภาพของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาร่องกล้า อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธัชชนัญ จารุวัฒน์พงษ์. (2544). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้ำตกพรหมโลก ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาระบบการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นริศรา นงนุช. (2544). **รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนุช สังวาลย์. (2546). **กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพรงทาง จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิมิตพงศ์ เชาวน์ปรีชา. (2544). **ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณวนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. (2544). **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัฒนาการท่องเที่ยว, สำนักงาน. (2539). **คู่มือการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน**. พัฒนาการท่องเที่ยว. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ภัทริรา ธีรสวัสดิ์. (2545). **การรับรู้และแนวคิดในการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ. (2548). “การพัฒนาจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”. **การประชุมวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 11**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- อาคม อาจแสง. (2546). **ศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเคหการ คณะเคหพัฒนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม
โครงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่น
ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

.....
สำหรับคนในท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้เก็บข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ของสำนักประสานงานการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ระดับศักยภาพของในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ

ตอนที่ 4 ความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนด และ/หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงที่สุด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม.

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) อายุ.....ปี
- 3) ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ อนุปริญญา หรือ ปวส.
☐ ประถมศึกษา	☐ ปริญญาตรี
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 4) ศาสนา

☐ พุทธ	☐ อิสลาม
☐ คริสต์	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 5) สถานภาพในครัวเรือน

☐ หัวหน้า	☐ คู่สมรส	☐ ผู้อาศัย
- 6) ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	☐ ระหว่าง 10 – 20 ปี
☐ น้อยกว่า 10 ปี	☐ มากกว่า 20 ปี
- 7) อาชีพหลัก (อาชีพที่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้เป็นเดือน)

☐ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	☐ รับจ้าง
☐ เกษตรกรรม (โปรดระบุ).....	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 8) อาชีพรอง (ระบุ).....
- 9) รายได้เฉลี่ยยอดรวมต่อเดือน (โดยไม่หักค่าใช้จ่าย)

☐ ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง	☐ 15,001 – 20,000 บาท
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 20,001 – 25,000 บาท
☐ 5,000 – 10,000 บาท	☐ 25,001 – 30,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท	☐ มากกว่า 30,000 บาท

10) ท่านประกอบกิจกรรมที่มีรายได้ กิจกรรมใดบ้าง ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	☐ การพายเรือ/ล่องแพ
☐ การขี่จักรยานท่องเที่ยว	☐ การส่องสัตว์/ดูนก
☐ การตั้งแคมป์/พักแรม/ปิกนิก	☐ การนั่งช้าง/ขี่ม้า
☐ การปีนไต่เขา	☐ การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก
☐ การถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง	☐ โฮมสเตย์ และศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน
☐ การศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น	
☐ การร่วมลงทุน	☐ การขายอาหาร เครื่องดื่ม
☐ การขายของที่ระลึก	☐ อื่นๆ (ระบุ).....

11) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เฉพาะที่เป็นรายได้ในการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

(โดยไม่หักค่าใช้จ่าย) จำนวน..... บาท

12) ท่านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่

- เข้าร่วม ชื่อกลุ่มที่ท่านเข้าร่วม..... ไม่ได้เข้าร่วม

13) ท่านได้เข้าร่วมเป็นกรรมการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่

- เข้าร่วม ชื่อชุดกรรมการที่ท่านเข้าร่วม..... ไม่ได้เข้าร่วม

14) ท่านเคยรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือไม่

- เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 16)

15) ถ้าเคยตามข้อ 14) ท่านได้รับข่าวสารนั้นจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ วิทยู	☐ โทรทัศน์
☐ หนังสือพิมพ์	☐ วารสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ
☐ กลุ่ม หรือชมรมการท่องเที่ยว	☐ เจ้าหน้าที่รัฐ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

16) ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือไม่

- เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบตอนที่ 2)

17) ท่านได้รับอบรม ตามข้อ 16) ในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การจัดการท่องเที่ยว	☐ การจัดการท่องเที่ยวและพักกับชาวบ้าน
☐ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	☐ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

ตอนที่ 2 ระดับศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ให้พิจารณาว่า ในปัจจุบันท่านมีศักยภาพ (ความสามารถ) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แบบยั่งยืนในแต่ละรายการต่อไปนี้เพียงใด โดยให้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับศักยภาพ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยที่สุด เพียงช่องใดช่องหนึ่งให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ในตารางต่อไปนี้

รายการ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรม					
1) ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี					
2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
3) ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน					
4) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนของท่าน					
5) ความสามัคคี รักท้องถิ่น					
ด้านความรู้ความเข้าใจ					
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ					
3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่					
4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น					
ด้านการบริหารจัดการ					
1) การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว					
2) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
3) การให้บริการข้อมูล ป้าย หรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว					
4) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ					
5) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ					

ระดับศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (ต่อ)

รายการ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ					
7) การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น					
8) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น					
9) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม					
10) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น					
11) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น					
12) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น					
13) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว					
14) การติดตาม และการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ					
15) การนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง					
ด้านความสามารถพึ่งตนเอง					
1) การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้า ของที่ระลึก หรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้					
2) การสร้างกิจกรรม หรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชนของท่าน					
3) การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น					

ตอนที่ 3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพ

ท่านมีความต้องการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแบบยั่งยืน แต่ละครายการต่อไปนี้เพียงใด ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการพัฒนา ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยที่สุด เพียงช่องใดช่องหนึ่ง ให้ตรงตามสภาพความต้องการที่เป็นจริงที่สุด

รายการ	ระดับความต้องการพัฒนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรม					
1) ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี					
2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
3) ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน					
4) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนของท่าน					
5) ความสามัคคี รักท้องถิ่น					
ด้านความรู้ความเข้าใจ					
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ					
3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่					
4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น					
ด้านการบริหารจัดการ					
1) การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว					
2) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
3) การให้บริการข้อมูล ป้าย หรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว					
4) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในประเทศ					

รายการ	ระดับความต้องการพัฒนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ					
6) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ					
7) การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น					
8) การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น					
9) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม					
10) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น					
11) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น					
12) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น					
13) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว					
14) การติดตาม และการสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ					
15) การนำเสนอปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง					
ด้านความสามารถพึ่งตนเอง					
1) การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้า ของที่ระลึก หรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านจัดได้					
2) การสร้างกิจกรรม หรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่ท่านมีอยู่แล้วในชุมชนของท่าน					
3) การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น					

แบบสอบถาม
โครงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่น
ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

.....

ผู้นำชุมชน / ผู้ประกอบการ / ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้เก็บข้อมูลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ของสำนักประสานงานการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนด และ/หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงที่สุด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม.

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1) ท่านเป็น (เลือกได้ 1 รายการ)

- () ผู้นำชุมชน อบต. สท. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
 () ผู้ประกอบการเกี่ยวกับโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร
 () ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว หรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

2) เพศ () ชาย () หญิง

3) อายุ.....ปี

4) ระดับการศึกษา

- () ไม่ได้เรียนหนังสือ () อนุปริญญา หรือ ปวส.
 () ประถมศึกษา () ปริญญาตรี
 () มัธยมศึกษาตอนต้น () สูงกว่าปริญญาตรี
 () มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5) ศาสนา

- () พุทธ () อิสลาม
 () คริสต์ () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6) ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

- () น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี () ระหว่าง 10 – 20 ปี
 () น้อยกว่า 10 ปี () มากกว่า 20 ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยว

ท่านต้องการให้มีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในท้องถิ่นของท่านหรือไม่

() ไม่ต้องการ เพราะ.....

.....
.....
.....

() ต้องการ เพราะ.....

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ค ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายจังหวัด

พื้นที่จังหวัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (807 คน)			
	ผู้นำท้องถิ่น	ผู้ประกอบการ	เจ้าหน้าที่	ประชาชน
		ธุรกิจท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ท้องถิ่น
จังหวัดชัยภูมิ	25	12	16	77
จังหวัดนครราชสีมา	28	14	24	70
จังหวัดบุรีรัมย์	26	13	12	82
จังหวัดสุรินทร์	27	14	14	80
จังหวัดศรีสะเกษ	28	13	18	75
จังหวัดอุบลราชธานี	26	16	17	80
รวม	160	82	101	464
ร้อยละ	19.80	10.20	12.50	57.50

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 807 คน เป็นดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	397	49.20
หญิง	410	50.80
ศาสนา		
พุทธ	795	98.60
อิสลาม	5	0.60
คริสต์	7	0.80

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	45	5.58
ระหว่าง 20-30 ปี	226	28.00
ระหว่าง 31-40 ปี	285	35.32
ระหว่าง 41-50 ปี	195	24.16
ตั้งแต่ 51 ปี ขึ้นไป	56	6.94
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	9	1.10
ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น	296	36.80
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	147	18.20
อนุปริญญา หรือ ปวส.	135	16.80
ปริญญาตรี	199	24.70
สูงกว่าปริญญาตรี	16	2.00
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	5	0.40

ลักษณะพื้นฐานทางสังคม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 807 คน เป็นดังนี้

ตารางที่ 3 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้า	273	33.82
คู่สมรส	367	45.48
ผู้อาศัย	163	20.20
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	4	0.40
ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	39	4.80
น้อยกว่า 10 ปี	158	19.50
ระหว่าง 10 – 20 ปี	266	33.00
มากกว่า 20 ปี	341	42.30
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	3	0.40

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีลักษณะเป็น ดังนี้
 ตารางที่ 4 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก (จากกลุ่มตัวอย่าง 807 คน)		
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	85	10.60
พนักงานบริษัทเอกชน	84	10.40
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	153	19.00
เกษตรกรรม	238	26.60
รับจ้าง	175	21.80
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	69	8.60
รายได้เฉลี่ยยอดรวมต่อเดือน (โดยไม่หักค่าใช้จ่าย จาก กลุ่มตัวอย่างที่ตอบ จำนวน 380 คน)		
ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง	52	13.68
ต่ำกว่า 5,000 บาท	120	31.57
5,000 – 10,000 บาท	120	31.57
10,001 – 15,000 บาท	35	9.20
15,001 – 20,000 บาท	32	8.42
20,001 – 25,000 บาท	12	3.20
มากกว่า 25,000 บาท	9	2.15

ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ตารางที่ 5 ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเดินทางไปศึกษารวมชาติ	50	10.78
การพาเที่ยว/ล่องแพ	13	2.80
การขี่จักรยานท่องเที่ยว	23	4.95
การส่องสัตว์/ดูนก	11	2.38
การตั้งแคมป์/พักแรม/ปิกนิก	25	5.38

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การนั่งช้าง/ขี่ม้า การป็น/ไต่เขา	11	2.37
การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก	47	10.13
การถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง	32	6.90
โฮมสเตย์ และศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านวัฒนธรรมท้องถิ่น	72	15.52
การร่วมลงทุน	20	4.31
การขายอาหาร เครื่องดื่ม	93	20.04
การขายของที่ระลึก	50	10.78
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	17	3.66
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว		
ไม่ได้เข้าร่วม	348	75.00
เข้าร่วม	27	5.82
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	89	19.18
การร่วมเป็นกรรมการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว		
ไม่ได้เข้าร่วม	344	74.14
เข้าร่วม	32	6.90
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	88	18.96
การได้รับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว		
เคย	317	68.32
ไม่เคย	70	15.09
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	77	16.59
แหล่งที่ได้รับข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วิทยุ	86	18.83
หนังสือพิมพ์	60	12.93
โทรทัศน์	165	35.56
วารสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ	40	8.62
กลุ่มหรือชมรมการท่องเที่ยว	20	4.31
เจ้าหน้าที่รัฐ	50	10.78
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	13	9.27

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ		
เคย	119	25.65
ไม่เคย	257	55.38
อื่น ๆ (ไม่ตอบ)	88	18.97
เรื่องที่ได้รับการอบรม (จากผู้ตอบ 153 คน)		
การจัดการท่องเที่ยว	35	22.88
การจัดการท่องเที่ยวและพักกับชาวบ้าน	26	16.99
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	64	41.83
การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	28	18.30

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 6 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

พื้นที่จังหวัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (27 คน)			
	ผู้นำท้องถิ่น	ผู้ประกอบการ ธุรกิจ ท่องเที่ยว	เจ้าหน้าที่ แหล่ง ท่องเที่ยว	ประชาชน ท้องถิ่น
จังหวัดชัยภูมิ	1	1	1	2
จังหวัดนครราชสีมา	1	1	1	1
จังหวัดบุรีรัมย์	1	1	1	1
จังหวัดสุรินทร์	1	1	1	1
จังหวัดศรีสะเกษ	1	1	1	1
จังหวัดอุบลราชธานี	1	2	1	2
รวม	6	7	6	8

ผลการวิจัย

ศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1 ระดับศักยภาพด้านบุคลิกภาพ

ตารางที่ 7 ระดับศักยภาพด้านบุคลิกภาพของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี	3.490	0.842	ปานกลาง
2. การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	3.770	0.782	มาก
3. ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ ชุมชน	3.890	0.804	มาก
4. การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน	3.680	0.879	มาก
5. ความสามัคคี รักท้องถิ่น	4.010	0.802	มาก
รวม	3.769	0.628	มาก

2 ระดับศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ

ตารางที่ 8 ระดับศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3.060	0.982	ปานกลาง
2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ	3.020	1.080	ปานกลาง
3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่	3.440	0.865	ปานกลาง
4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และ ประเพณีในท้องถิ่น	3.710	0.877	มาก
รวม	3.223	0.830	ปานกลาง

3 ระดับศักยภาพด้านการบริหารจัดการ

ตารางที่ 9 ระดับศักยภาพด้านการบริหารจัดการของคนในท้องถิ่น

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	3.020	0.858	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.060	0.709	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.030	1.090	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.010	0.935	ปานกลาง
2 การวางแผนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืน	ผู้นำท้องถิ่น	2.960	0.896	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.880	0.880	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	2.920	1.146	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	2.950	1.029	ปานกลาง
3 การให้บริการข้อมูล ป้าย หรือแผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	3.330	0.874	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.330	0.890	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.450	0.974	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.140	0.945	ปานกลาง
4 การแนะนำให้ข้อมูล หรือ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวใน ประเทศ	ผู้นำท้องถิ่น	3.330	0.851	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.320	0.830	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.430	1.071	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.200	0.937	ปานกลาง
5 การแนะนำให้ข้อมูล หรือ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ	ผู้นำท้องถิ่น	2.890	0.978	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.820	1.032	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	2.910	1.150	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	2.910	1.084	ปานกลาง
6 การรักษาความ หลากหลายของธรรมชาติ	ผู้นำท้องถิ่น	3.210	0.884	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.150	0.918	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.370	0.956	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.370	0.882	ปานกลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
7 การรักษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น	ผู้นำท้องถิ่น	3.520	0.778	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.370	0.732	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.470	0.831	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.560	0.842	มาก
8 การเพิ่มมูลค่าทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นให้สูงขึ้น	ผู้นำท้องถิ่น	3.270	0.807	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.040	0.744	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.250	0.921	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.320	0.885	ปานกลาง
9 การแก้ปัญหาและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	ผู้นำท้องถิ่น	3.130	0.840	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.900	0.747	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.110	0.937	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.250	0.921	ปานกลาง
10 การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น	ผู้นำท้องถิ่น	3.180	0.858	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.040	0.808	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.210	1.023	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.090	0.939	ปานกลาง
11 การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น	ผู้นำท้องถิ่น	3.420	0.781	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.200	0.808	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.270	0.979	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.210	0.959	ปานกลาง
12 การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น	ผู้นำท้องถิ่น	3.150	0.998	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.070	0.886	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.220	1.026	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.140	0.953	ปานกลาง
13 การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	2.840	0.996	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.710	0.962	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.010	1.118	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	2.980	1.053	ปานกลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
14 การติดตามและการ	ผู้นำท้องถิ่น	2.790	1.166	ปานกลาง
สำรวจผลกระทบต่อ	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.700	1.062	ปานกลาง
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	2.980	1.149	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.140	1.049	ปานกลาง
15 การนำเสนอปัญหาการ	ผู้นำท้องถิ่น	2.690	1.088	ปานกลาง
จัดการทรัพยากรธรรมชาติ	ผู้ประกอบการธุรกิจ	2.760	1.084	ปานกลาง
หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	2.950	1.169	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.030	1.032	ปานกลาง
รวม	ผู้นำท้องถิ่น	3.114	0.654	ปานกลาง
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.021	0.623	ปานกลาง
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.170	0.831	ปานกลาง
	ประชาชนท้องถิ่น	3.134	0.718	ปานกลาง

4 ระดับศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง

ตารางที่ 10 ระดับศักยภาพด้านการพึ่งตนเองของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของที่ระลึกหรือเข้า รับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.300	0.982	ปานกลาง
2 การสร้างกิจกรรมหรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่มีอยู่ แล้วในชุมชน	3.160	1.010	ปานกลาง
3 การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มขึ้น	3.120	1.012	ปานกลาง
รวม	3.150	0.913	ปานกลาง

ความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

1 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ

ตารางที่ 11 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี	3.830	0.801	มาก
2. การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	3.870	0.821	มาก
3. ความมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน	3.920	0.844	มาก
4. การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน	3.800	0.853	มาก
5. ความสามัคคีรักท้องถิ่น	4.020	0.835	มาก
รวม	3.946	0.655	มาก

2 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ

ตารางที่ 12 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3.600	0.924	มาก
2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ	3.560	0.942	มาก
3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่	3.720	0.856	มาก
4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และประเพณีฯ	3.790	0.814	มาก
รวม	3.763	0.702	มาก

3 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ

ตารางที่ 13 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของคนในท้องถิ่น

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	3.660	0.847	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.600	1.098	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.730	0.786	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.420	0.880	ปานกลาง
2 การวางแผนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืน	ผู้นำท้องถิ่น	3.840	0.792	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.720	1.092	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.860	0.917	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.450	0.989	ปานกลาง
3 การให้บริการข้อมูล บ้าย หรือแผนพับเกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	3.790	0.817	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.650	0.948	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.960	0.905	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.550	0.931	มาก
4 การแนะนำให้ข้อมูล หรือ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวใน ประเทศ	ผู้นำท้องถิ่น	3.840	0.846	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.720	0.906	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.860	0.837	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.580	0.935	มาก
5 การแนะนำให้ข้อมูล หรือ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ	ผู้นำท้องถิ่น	3.780	0.801	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.660	1.157	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.640	0.938	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.440	1.023	ปานกลาง
6 การรักษาความ หลากหลายของธรรมชาติ	ผู้นำท้องถิ่น	3.810	0.884	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.850	0.957	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.880	0.828	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.760	0.798	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
7 การรักษาความ	ผู้นำท้องถิ่น	3.970	0.722	มาก
หลากหลายทางสังคม	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.950	0.915	มาก
วัฒนธรรม และประเพณีใน	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.900	0.768	มาก
ท้องถิ่น	ประชาชนท้องถิ่น	3.770	0.862	มาก
8 การเพิ่มมูลค่าทางสังคม	ผู้นำท้องถิ่น	3.940	0.729	มาก
วัฒนธรรม และประเพณีใน	ผู้ประกอบการธุรกิจ	4.040	0.962	มาก
ท้องถิ่นให้สูงขึ้น	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.890	0.915	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.680	0.856	มาก
9 การแก้ปัญหาและการ	ผู้นำท้องถิ่น	3.840	0.743	มาก
พัฒนางานแบบมีส่วนร่วม	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.850	0.904	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.930	0.886	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.640	0.866	มาก
10 การติดต่อประสานงาน	ผู้นำท้องถิ่น	3.800	0.699	มาก
การพัฒนาการท่องเที่ยวกับ	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.620	0.748	มาก
บุคคล หรือหน่วยงานอื่น	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.800	0.860	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.470	0.901	ปานกลาง
11 การเข้าร่วมกิจกรรมที่	ผู้นำท้องถิ่น	3.840	0.726	มาก
สนับสนุนการท่องเที่ยว กับ	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.660	0.820	มาก
บุคคล หรือหน่วยงานอื่น	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.820	0.841	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.480	0.917	ปานกลาง
12 การจัดกิจกรรมที่	ผู้นำท้องถิ่น	3.880	0.791	มาก
สนับสนุนการท่องเที่ยวกับ	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.740	0.991	มาก
บุคคล หรือหน่วยงานอื่น	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.800	0.813	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.520	0.894	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับศักยภาพ		
		\bar{X}	S.D.	แปลความ
13 การสร้างเครือข่ายเพื่อให้ เกิดความร่วมมือกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น ในการ พัฒนาการท่องเที่ยว	ผู้นำท้องถิ่น	3.910	0.842	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.520	0.835	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.890	0.926	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.530	0.927	มาก
14 การติดตาม และการ สำรวจผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	ผู้นำท้องถิ่น	3.860	0.815	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.660	0.933	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.780	0.934	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.470	0.981	ปานกลาง
15 การนำเสนอปัญหาการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง	ผู้นำท้องถิ่น	3.690	0.810	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.540	0.849	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.830	0.928	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.470	0.965	ปานกลาง
รวม	ผู้นำท้องถิ่น	3.844	0.567	มาก
	ผู้ประกอบการธุรกิจ	3.743	0.753	มาก
	เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว	3.850	0.699	มาก
	ประชาชนท้องถิ่น	3.671	0.701	มาก

4. ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง

ตารางที่ 14 ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการพึ่งตนเองของคนในท้องถิ่น

รายการ	ระดับศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1 การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้า ของที่ระลึก หรือเข้า รับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.650	0.994	มาก
2 การสร้างกิจกรรม หรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่มีอยู่ แล้วในชุมชน	3.660	1.008	มาก
3 การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มขึ้น	3.670	0.998	มาก
รวม	3.660	0.860	มาก

การทดสอบค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 15 ผลทดสอบค่าเฉลี่ยระดับศักยภาพกับความต้องการพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้าน ของ
คนในท้องถิ่น

ด้านที่ใช้เปรียบเทียบ ระหว่างระดับ ศักยภาพกับระดับ ความต้องการพัฒนา	Paired Differences		95% Confidence Interval of the Difference		t	df	P- value
	Mean	SE Mean	Lower	Upper			
ด้านบุคลิกภาพ	0.177	0.022	0.221	0.133	7.896	806	.000*
ด้านความรู้ความ เข้าใจ	0.541	0.036	0.612	0.469	14.830	806	.000*
ด้านการบริหาร จัดการ	0.537	0.028	0.591	0.482	19.341	806	.000*
ด้านการพึ่งตนเอง	0.510	0.038	0.630	0.483	14.792	805	.000*

หมายเหตุ * หมายถึง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

นายนราธิป อัจฉริยชีวิน	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง
นายกิตติภาพ แสงฤทธิ์	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชัยภูมิ
ดร.สุรินทร์ หลวงนา	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
น.ส.ปิยะนุช นาคประกอบ	อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
นายฉัตรพงษ์ พิรุณ	ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์
นายมนตรี บุญยพรหม	ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ขอนแก่น
นายมนตรี ปิยากุล	ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ
นายอุทิศ แก้วกุลบุตร	ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเลย
นายคตศิลป์ ออกอุ้น	ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด อุบลราชธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รศ.ดร.ทองศักดิ์ คุ้มไชน้ำ	รองอธิการบดี ฝ่ายวิจัยฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.ผดุง เพชรสุข	ผู้อำนวยการสถานบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ศิริพร หงส์พันธุ์	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์สุदारัตน์ แสงจำนงค์	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์ประภาศรี ธนอมธรรม	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์วันชัย อัครทิวทอง	นักวิชาการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ

คะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศักยภาพด้านบุคลิกภาพ

รายการ	ผลประเมิน	
	ค่าเฉลี่ย	ผลพิจารณา
1) ความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี	2.778	ตัดไว้
2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	2.889	ตัดไว้
3) ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน	2.667	ตัดไว้
4) การให้ความสนใจและเป็นห่วงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	3.000	ตัดไว้
5) ความสามัคคี รักท้องถิ่น	2.667	ตัดไว้

2. ศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2.778	ตัดไว้
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศ	2.556	ตัดไว้
3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในบริบทที่เป็นอยู่	2.667	ตัดไว้
4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม และการเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น	2.556	ตัดไว้
5) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	1.556	ตัดออก
6) การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ	1.444	ตัดออก

3. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ

1) การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	2.556	ตัดไว้
2) การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2.556	ตัดไว้
3) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว	2.778	ตัดไว้
4) การแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	2.667	ตัดไว้
5) การรักษาความหลากหลายของธรรมชาติ และการเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น	2.667	ตัดไว้
6) การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม และการเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น	2.778	ตัดไว้
7) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่	1.556	ตัดออก

(ต่อ)

รายการ	ผลประโยชน์	
	ค่าเฉลี่ย	ผลพิจารณา
8) การให้บริการข้อมูล ป้าย หรือแผ่นพับ ต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	1.667	คัดออก
9) การจัดหรือให้บริการที่พักบริการแก่นักท่องเที่ยว	1.556	คัดออก
10) การจัดหรือให้บริการห้องน้ำ/สุขาบริการแก่นักท่องเที่ยว	1.444	คัดออก
11) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	1.667	คัดออก
12) การแก้ปัญหาและการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม	2.667	ตัดไว้
15) การติดต่อประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น	2.778	ตัดไว้
16) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว	2.556	ตัดไว้
17) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น	2.778	ตัดไว้
18) การเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว กับบุคคล หรือหน่วยงานอื่น	2.556	ตัดไว้
19) การติดตาม หรือสำรวจผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	2.667	ตัดไว้
20) การนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมต่อผู้เกี่ยวข้อง	2.556	ตัดไว้
4. ศักยภาพด้านการพึ่งตนเอง		
1) การแนะนำให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้า ของที่ระลึก หรือเข้ารับบริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.556	ตัดไว้
2) การสร้างกิจกรรม หรือปรับกิจกรรมการหารายได้ที่มีอยู่แล้ว	2.778	ตัดไว้
3) การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	2.667	ตัดไว้

หมายเหตุ เพิ่มข้อรายการตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวกับการแนะนำ ให้ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ให้มีทั้งชาวต่างประเทศ และในประเทศด้วย ปรับปรุงข้อความให้ชัดเจนมากขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรม / แหล่งท่องเที่ยว

น้ำตกในอำเภอขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ

พระกับม้าในมูมหนึ่งของ จ.ศรีสะเกษ

ทุ่งกระเจียว อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ

ความงามที่โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

การวางแผน การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

.

ภาคผนวก ด ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล(ภาษาไทย) นาย ศักดิ์ศิริ นันตะสุข

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Mrs., Miss., Rank Mr. Saksiri nantasuk

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โทร. 044-815111 ต่อ 212 087-2593652

e-mail : SAKS.NAN@CHAIYO.COM

ประวัติการศึกษา กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา)

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยภายในและภายนอกประเทศ

ผู้อำนวยการกองวิจัยและบริการการศึกษา มรภ.ชัยภูมิ

งานวิจัยที่สำเร็จแล้ว : (หัวหน้าโครงการ) **ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน**

1. การรับรู้สาเหตุความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ปีที่พิมพ์ 2544 สถานศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี /แหล่งทุน-สปจ.กาญจนบุรี)
2. การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) (ปีที่พิมพ์ 2545 สถานศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี /แหล่งทุน-สปจ.กาญจนบุรี)
3. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (ปีที่พิมพ์ 2546 สถานศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดหนองคาย /แหล่งทุน-สปจ. หนองคาย)
4. การใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนพัฒนาการจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยการนิเทศแบบร่วมคิดพาท่า (ปีที่พิมพ์ 2546 สถานศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดหนองคาย /แหล่งทุน-สปจ. หนองคาย)
5. การสร้างกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรวิสาหกิจสิ่งทอชุมชน (Cluster) (แหล่งทุน -สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ)
6. การประเมินการจัดงานเจ้าพ่อพญาแลและงานกาชาดประจำปี 2549 / 2550 จังหวัดชัยภูมิ
7. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนไทย (แหล่งทุน-กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี 2549)
8. การรับรู้สาเหตุความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (ปีที่พิมพ์ 2549 เผยแพร่ มรภ. ทั่วประเทศ แหล่งทุน-มรภ. ชัยภูมิ)
9. การพัฒนาศักยภาพคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (แหล่งทุน-สกว.)

งานวิจัยที่กำลังทำ : (หัวหน้าโครงการ) **ชื่อข้อวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่าได้ทำการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด**

1. โครงการวิจัยการพัฒนาการจัดการตลาดสำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านเสี้ยวน้อย (แหล่งทุน-งบแผ่นดิน 2550 ทำได้แล้วประมาณร้อยละ 10)
2. โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (แหล่งทุน-สกว. งบแผ่นดิน 2550 ทำได้แล้วประมาณร้อยละ 10)